

LEDA-Nyt nr. 45 – Marts 2008

ISSN 1603-7006

Redigeret af Inger Schoonderbeek Hansen, Henrik Lorentzen og Liisa Theilgaard

Indhold

Meddelelser fra bestyrelsen	s. 2
Indkaldelse til medlemsmøde	s. 3
Indkaldelse til generalforsamling	s. 4
Webformidling af sproglig viden – om tilblivelsen af sproget.dk	s. 5
Typiske ytringssituationer – leksikografisk repræsentation og funktion	s. 14
Anmeldelse af Salmeordbogen	s. 24
Kommentar til anmeldelse af Salmeordbogen	s. 28
LexicoNordica og symposierne på Schæffergården	s. 30
Nye ordbøger 2007	s. 32
Annoncering af MUDS i Århus	s. 34
Annoncering af XIII Euralex International Congress i Barcelona	s. 35

Medlemsmøde og generalforsamling

Leksikografien i grænselandet mellem viden, ikke-viden og uvidenhed

Ved professor, dr.ling.merc. Sven Tarp

Onsdag 30. april 2008 kl. 15.00

Københavns Universitet Amager, Njalsgade 136, lokale 27.2.23

Efter generalforsamlingen er der mulighed for at gå ud at spise sammen (for egen regning) på en restaurant i nærheden. Tilmelding på mødet.

se side 3

Meddelelser fra bestyrelsen

Der indkaldes til generalforsamling onsdag den 30. april 2008 kl. 17.15 på Københavns Universitet Amager, Njalsgade 136, lokale 27.2.23

Se dagsorden mv. på side 4.

LEDA-Nyt udgives af Foreningen af Leksikografer i Danmark (LEDA) og udkommer to gange om året. LEDA-Nyt udsendes fast til LEDA's medlemmer og kan desuden – ligesom ældre numre af tidsskriftet – downloades fra LEDA's hjemmeside (www.cst.dk/leda).

Bidrag til næste nyhedsbrev sendes til formanden inden 1. oktober 2008.

Dette nummer er redigeret af Inger Schoonderbeek Hansen, Henrik Lorentzen og Liisa Theilgaard.

LEDA er en forening der fungerer som forum for praktisk og videnskabeligt ordbogsarbejde og ledes af en bestyrelse, som frem til næste generalforsamling består af:

Henrik Lorentzen (DSL) (formand), hl@dsl.dk, tlf.: 33 13 84 20-9637

Henrik Hovmark (KUA, Ømålsordbogen) (næstformand), hovmark@hum.ku.dk

Christian Becker-Christensen (Politikens Forlag) (kasserer), cbc@pol.dk

Inger Schoonderbeek Hansen (AU, Jysk Ordbog), jysis@hum.au.dk

Jørgen Nørby Jensen (Dansk Sprognævn), jn.jensen@dsn.dk

Sanni Nimb (DSL, KU, Nordisk Institut), sn@dsl.dk

Liisa Theilgaard, Liisa.Theilgaard@gmail.com

Kontingent for medlemskab af Foreningen af Leksikografer i Danmark (LEDA) 125,- DKK (kan indbetales på girokonto 1551 139-1968). Foreningens CVR-nummer er 31193958.

Kontingent for medlemskab af Nordisk Forening for Leksikografi (NFL) 180,- DKK (200,- NKR).

Henvendelse vedrørende indmeldelse og adresseændring sker til foreningens kasserer.

Øvrige henvendelser rettes til formanden.

Medlemsmøde

Leksikografien i grænselandet mellem viden, ikke-viden og uvidenhed

ved professor, dr.ling.merc. Sven Tarp

Københavns Universitet Amager

Onsdag 30. april 2008

Kl. 15.00 i lokale 27.2.23

Efter mere end 4.000 år og millioner af ordbøger er leksikografien ved at blive genforenet med sig selv. Det, der i sin tid fik indiske og kinesiske præster til at nedgrifle de første ordbøger, er nu på et langt højere plan ved at finde sine ben med henblik på at projicere sig ind i fremtiden. Fra de første spontane overvejelser om brugerbehov og deres løsning har leksikografien i dag udviklet sig til et punkt, hvor den har skabt sin egen videnskabelige overbygning med et system af teorier, der med større eller mindre held kan give vink og vejledning i den praktiske fremstilling af ordbøger og andre leksikografiske informationsværktøjer. Den teoretiske udvikling går stadig over stok og sten, og leksikografien befinder sig i den forstand i et grænseland mellem viden og ikke-viden, som hele tiden forrykkes. Men samtidig gør praksis i et vist omfang hårdnakket modstand mod de teorier, som allerede er til rådighed. I den forstand befinder leksikografien sig midt i en skyttegravskrig mellem sprogfolks krampagtige fastholden i et samfundsmæssigt relevant delområde og en leksikografisk teori (og praksis), som tager udgangspunkt i brugerens behov og forudsætninger. Men skal leksikografien finde sin plads i fremtidens informationssamfund, er der brug for en teori, der går efter bolden og kan føre til flere, bedre og billigere ordbøger og til udvikling af helt nye typer leksikografiske værktøjer, der sikrer hurtig, nem og behovstilpasset informations- og data-tilgang. Og der er ligeledes brug for en praksis, der ikke hæmmes af traditionens åg, men som er rede til at bruge kompas på vejen mod det ukendte, uventede og anderledes.

Sven Tarp

Professor, dr.ling.merc.

Center for Leksikografi

Handelshøjskolen i Århus

Aarhus Universitet

Indkaldelse til generalforsamling

Onsdag den 30. april 2008 kl. 17.15

Københavns Universitet Amager, Njalsgade 136, lokale 27.2.23

Dagsorden ifølge vedtægterne:

1. Valg af dirigent og referent
2. Formanden aflægger beretning
3. Kassereren fremlægger det reviderede regnskab
4. Fastsættelse af kontingent
Bestyrelsen foreslår at kontingentet fastholdes på 125,- DKK pr. år
5. Vedtægtsændringer
6. Valg af formand. På valg er: Henrik Lorentzen
7. Valg af bestyrelsesmedlemmer og suppleant
På valg er: Inger Schonderbeek Hansen, Sanni Nimb og Liisa Theilgaard
8. Valg af revisor og revisorsuppleant
På valg er: Ebba Hjorth og Pernille Neergaard-Dibbern
9. Forslag
10. Eventuelt

Vedr. pkt. 6, 7 og 8: Sanni Nimb modtager ikke genvalg, Henrik Lorentzen modtager ikke genvalg til formandsposten. Alle øvrige kandidater modtager genvalg, men andre kandidater er naturligvis velkomne til at melde sig til næstformanden, Henrik Hovmark (hovmark@hum.ku.dk), eller på mødet.

Vedr. pkt. 5: Bestyrelsen foreslår to mindre ændringer i vedtægterne, nemlig i § 4 og § 5.

§ 4

(...) Ethvert medlem af foreningen er valgbart til bestyrelsen og kan genvælges, dog højst tre gange. Bestyrelsen søges sammensat således at faglig, geografisk og institutionsmæssig spredning tilgodeses.

ny formulering, bemærk det kursiverede:

§ 4

(...) Ethvert medlem af foreningen er valgbart til bestyrelsen og kan genvælges, dog højst tre gange *i træk. Når et medlem er udtrådt af bestyrelsen, kan dette medlem efter to år på ny vælges til bestyrelsen.* Bestyrelsen søges sammensat således at faglig, geografisk og institutionsmæssig spredning tilgodeses.

§ 5

Ordinær generalforsamling afholdes, så vidt muligt i forbindelse med et fagligt arrangement, hvert år inden udgangen af april måned. Der indkaldes med én måneds varsel. Forslag, som ønskes behandlet ved generalforsamlingen, skal være bestyrelsen i hænde inden 15. januar. (...)

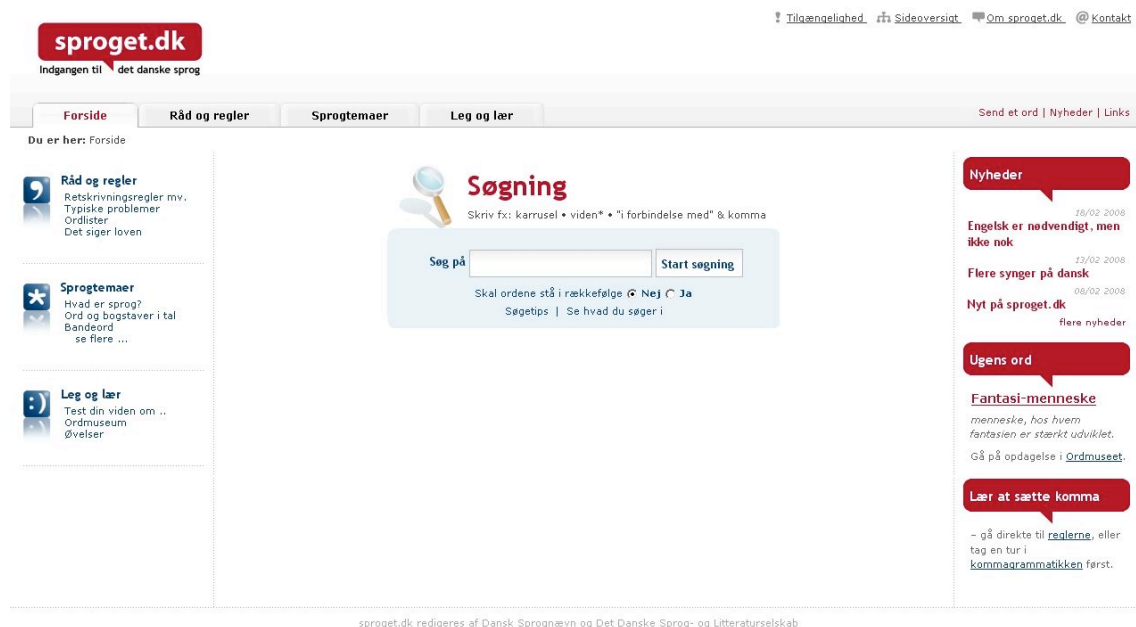
ny formulering, bemærk det kursiverede:

§ 5

Ordinær generalforsamling afholdes, så vidt muligt i forbindelse med et fagligt arrangement, hvert år inden udgangen af april måned. Der indkaldes med *tre ugers varsel.* Forslag, som ønskes behandlet ved generalforsamlingen, skal være bestyrelsen i hænde inden 15. januar. (...)

Webformidling af sproglig viden – om tilblivelsen af sproget.dk

Af Ida Elisabeth Mørch og Laurids Kristian Fahl

Sproget.dk blev lanceret – eller i hvert fald forsøgt lanceret – i Kulturministeriet den 23. oktober 2007. “Forsøgt” fordi vi med ministeren og hans folk, pressen og en række tilhørere fra de to institutioner måtte opgive at gennemføre onlinepræsentationen pga. tekniske problemer. En venlig sjæl sagde efterfølgende at Microsoft ikke havde haft én eneste fejlfri præsentation de seneste 10 år, men alligevel ...

Siden er det gået rimeligt godt – i hvert fald hvis man måler på besøgstallet. Med udgangen af januar 2008 var vi således nået op på at der i alt havde været 81.809 unikke besøg (det antal forskellige computere der i alt har oprettet forbindelse til sproget.dk); disse har i alt besøgt siden 154.430 gange og fået vist i alt 1.170.763 sider. I gennemsnit er det godt 1.500 besøgende om dagen.

Forhistorien

Udgangspunktet – eller forudsætningen, om man vil – for sproget.dk er det af Kulturministeriet nedsatte sprogpoltiske udvalgs arbejde, der i 2003 resulterede i rapporten *Sprog på spil – et udspil til en dansk sprogpolitik*.

I forlængelse af dette arbejde afsatte Kulturministeriet 3 mio. kr. til en ekstraordinær indsats for det danske sprog, som skulle foregå gennem øget samarbejde mellem ministeriets to institutioner for sprog og litteratur, Dansk Sprognævn (DSN) og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (DSL).

På trods af millionbeløbet har budgettet for sproget.dk dog ikke været stort. Andre projekter i de to institutioner har også skullet tilgodeses. Vi har således ikke kunnet købe os til store forkromede løsninger – hverken på it-fronten eller andre fronter, men har skullet klare det meste af arbejdet selv inden for de to institutioner. Til dette har DSN

stillet med 3 redaktører (med vekslende navne) samt et antal studentermedhjælpere mv., mens DSL har stillet med én redaktør samt it-assistance fordelt på et vekslende antal hænder og personer.

Processen

Man kunne måske have frygtet at to forskellige institutioner med forskellig organisering, opbygning og traditioner kunne imødesæ store problemer under et samarbejde om en fælles indsats for tilgængeliggørelsen af de to institutioners sproglige resurser.

Dette har dog ikke været tilfældet. Faktisk har samarbejdet været nærmest gnidningsløst; og de problemer der har været, er blevet løst til alles tilfredshed.

Det største problem var for så vidt at få afstemt forventningerne, herunder hvilket forhold sproget.dk skulle have til de to institutioners øvrige hjemmesider – for DSN's vedkommende dsn.dk og retskrivningsordbogen.dk, og for DSL's vedkommende dsl.dk, ordnet.dk og korpus2000.dk. Dette punkt var (som det meste andet) ikke afklaret fra projektets start. Således var der undervejs tale om hvorvidt sproget.dk skulle erstatte de øvrige sider, eller om den skulle være et supplement til dem. Det endte med det sidste.

Redaktionen blev hurtigt enig om at sproget.dk ikke kun skulle være et legitimeringsprojekt og således nøjes med at stille de to institutioners webresurser til rådighed. Vi tog DSN's formand, Niels Davidsen-Nielsens, ord til os om at sproget.dk skulle være "det sted hvor man går hen hvis man vil vide noget om dansk sprog og sprogforhold i Danmark" (Politiken 9.11.2005).

Øvelsen bestod så 'blot' i at fylde indhold i denne let abstrakte formulering, hvilket viste sig at være en ikke helt lille opgave, som bestemt ikke er slut endnu.

Målgrupper

Følgende 2 overordnede mål blev formuleret:

- 1) Alle danskere skal kende siden og have lyst til at besøge den (i hvert fald én gang).
- 2) Ingen der besøger siden, må forlade den skuffet.

Sagt på en anden måde var ønsket at siden (ideelt set) skulle indeholde 'noget for enhver smag', både for:

- a) forskeren der ved meget men søger detailviden om et givent emne,
- b) den studerende der ved noget, men søger mere (eksakt) viden,
- c) den 'almindelige' sproginteresserede borger der gerne vil have svar på et spørgsmål eller 'blot' vil vide noget (mere) om dansk sprog. Og sidst men ikke mindst,
- d) den der ikke vidste at hun eller han havde interesse for dansk sprog, men som besøger siden og bliver oplyst, underholdt og ansporet til videre læsning/søgning/mv.

For at undgå slet ikke at favne nogen i forsøget på at favne bredt blev de fire grupper (indtil videre) reduceret til to:

- A) Den professionelle sprogbruger (journalister, sekretærer, forskere, mv.)
- B) Den almindeligt sproginteresserede.

Portal m.m.

Endvidere blev det besluttet at sproget.dk ikke kun skulle være et sted der besvarer faktuelle spørgsmål, men også meget gerne skulle indeholde sider om fx dialekter, sprogets udvikling, sproghistorie, sociolekter, sprogpolitik m.m.m., dog (helst) ikke kun som artikler, men meget gerne i en form der udnytter internetmediets muligheder.

Hermed blev portaltanken på sin vis opgivet – eller i hvert fald udvidet. For ambitionen ændrede sig fra at sproget.dk skulle være en portal der ‘blot’ skulle indeholde en stor mængde links til forskellige allerede eksisterende sprogresurser til at være en hjemmeside der også skulle indeholde nyskrevne behandlinger af “typiske problemer” som fx *r*-problemer, kommaproblemer mv. og en række “sprogtemaer” om fx slang og sms-sprog, samt øvelser, quizzes m.m.

Lanceringsdato

En del af den praktiske side af samarbejdet var at etablere en wiki (en hjemmeside hvor man med et kodeord kunne logge sig ind og oprette fælles dokumenter mv.). Med den har vi fx kunnet gå tilbage og genopfriske vores hukommelse i gamle referater. Men vi har også kunnet lægge kravspecifikation, mødeindkaldelser, retningslinjer, huskesedler ..., som alle i redaktionen og styregruppen let og enkelt kunne få adgang til, supplere og redigere i.

I wikiens mødereferater kan man også følge udviklingen i hvornår vi har ment at sproget.dk skulle kunne gå i luften. Allerførste lancering hed således juni 2006, hvilket virkelig vidner om at der på dét tidspunkt var tale om nogle meget indledende skrivebordsmanøvrer der intet havde med virkeligheden at gøre. Derefter blev lanceringsdatoen skubbet flere gange efterhånden som vi kom længere ind i processen.

Af halvofficielle lanceringsdatoer, dvs. datoer der har været oppe i styregruppen, finder man 1. maj, 26. september og 23. oktober 2007.

Lanceringen 1. maj blev aflyst da vi ganske enkelt ikke kunne nå at blive færdig med den tekniske side af søgningen. I stedet valgte vi den 26. september – den europæiske sprogdag. Men også den blev aflyst da det viste sig at ministeren, der skulle åbne portalen, måtte melde forfald. Og derfor blev det den 23. oktober – 16 måneder senere end det første forslag til en lanceringsdato.

Indhold og kravspecifikation

En stor del af de første mange måneder gik med at ridse linjerne op for den indholdsmæssige del af projektet. Der blev lagt rigtig megen tid i udformningen af aftalen mellem de to institutioner, projektplaner, projektbeskrivelsen og ikke mindst kravspecifikationen, som skulle udstikke rammerne for hvilke tekniske krav og ønsker vi havde til funktionaliteten af sproget.dk.

Indholdet blev så småt konkretiseret i løbet af foråret 2006, hvor de forskellige punkter som nu hedder *Søgning*, *Råd og regler*, *Sprogtemaer* og *Leg og lær* blev skitseret. Derudover drøftede vi diverse andre indholdselementer som fx en basisgrammatik og noget om retskrivning af navne og meget, meget andet. En del af disse ideer er ikke blevet til noget – og bliver det måske aldrig. Mange bolde var i luften, nogle blev grebet, andre røg på jorden, og nogle blev helt væk. I efteråret 2006 var vi så langt at vi kunne færdiggøre vores kravspecifikation. Eller rettere: færdiggøre det papir som vi kaldte kravspecifikationen, og som indtil dagen før lanceringen har ligget til grund for detaildiskussioner, justeringer mv. For én ting er en kravspecifikation lavet af en række magistre i sprog, en anden ting er en kravspecifikation til en internetportal der skulle kunne omsættes til brugbar teknologi af en it-afdeling. En it-afdeling som vistnok *stadig ikke* mener – og givetvis med rette – at kravspecifikationen er færdig.

Webformidling

Med it-afdelingen sat i sving med at trylle digitale realiteter frem af kravspecifikationen kunne redaktionen gå i gang med at arbejde på de dele af sproget.dk der ikke skulle hentes fra de to institutioners – i forvejen etablerede – webressurser, hvilket primært vil sige gennemgangen af de typiske problemer samt sprogetemaerne.

Men én ting er at vide hvornår man bruger *ad*, og hvornår man bruger *af*, hvordan man sætter komma, eller om sms-sproget breder sig til andre genrer af skriftsproget, og om tegnsprog er internationalt eller nationalt. Noget helt andet er at formidle det til et – i princippet – ukendt publikum, og – om muligt endnu vigtigere – at formidle det via internettet. Så på baggrund af kurser i at skrive til nettet, og på baggrund af redaktionens forhåbentlig sunde fornuft, udarbejdede vi en række retningslinjer for struktureringen af de enkelte sider. Disse er løbende blevet justeret og finpudset, og som tiden skrider frem og vi fremover modtager iagttagelser og kommentarer om sproget.dk, vil de utvivlsomt blive justeret og forbedret yderligere.

Problemer og udfordringer

Spørgsmål og svar-base

En af de ting der fyldte rigtig meget i starten af forløbet, var spørgsmålet om den svar-database vi gerne ville oprette med svar fra både DSN og DSL.

For hvordan skulle en sådan base organiseres – ikke mindst i forhold til at nogle svar (dem fra DSN som drejer sig om retskrivning) har en normerende officiel status, mens andre har en vejledende status. Et andet spørgsmål var om også gamle svar skulle være tilgængelige? Og svar som ikke længere overholder normen? Og hvordan skulle man i givet fald holde styr på hvilke svar der skulle opdateres ved ændringer i retskrivningsreglerne?

Indtil videre finder man kun svar fra DSN som er i overensstemmelse med den gældende retskrivning. En mulig løsning på spørgsmålet om svarenes status er at egentlige Sprognævns svar som henholder sig til *Retskrivningsordbogen*, får et §-tegn. Alle andre svar har således vejledende status. Der skal arbejdes videre med at gøre flere svar tilgængelige med klare signaler om svarenes status.

Ordindberetning

Begge institutioner har interesse i nye ord og nye betydninger af eksisterende ord. Det var derfor naturligt at arbejde på at man på en fælles hjemmeside om sprog kunne indsamle nye ord. Denne tanke har altså været en del af projektet næsten fra begyndelsen.

Udfordringen var at finde en løsning som ikke fratog de to institutioner noget af den status som de hver især har på det område. DSN som dem der følger med i sprogets udvikling og siden 1955 har indsamlet nye ord og betydninger. Og DSL som har tradition med spORDhundekorpset fra arbejdet med *Den Danske Ordbog*.

Heldigvis har de centrale personer siddet i styregruppen, og efter nogle få møder og en del mails har vi fundet en rigtig god løsning. Man kan indberette nye ord på dsn.dk (DSN's hjemmeside) og på sproget.dk i en blanket med de samme felter og samme grafik. Og denne mulighed kommer også på ordnet.dk. Alle blanketterne vil se ens ud (bortset fra forskelle i skrifttyper og -farver), og ordene ender i den samme database, som begge institutioner har adgang til.

Søgefunktionaliteten

Redaktionen har fra start af haft nogle ret klare holdninger til hvordan søgningen skulle fungere. Der har været mange inspirationskilder på nettet – og mange søgefunktioner som vi *ikke* ville ligne.

Nogle af de ting vi har diskuteret, er om der skulle være et særligt søgefelt til at søge

i teksterne på selve sproget.dk og et andet søgefelt til opslag i ordbøgerne. For ikke at forvirre brugeren unødigt valgte vi kun at have ét søgefelt til det hele.

Vi havde også en ide om at man skulle kunne vælge at søge i ét specifikt værk ad gangen, fx *Retskrivningsordbogen* eller *Ordbog over det danske Sprog*. Den ide er også droppet – i stedet får man nu en struktureret resultatliste så man kan springe direkte til det man gerne vil se nærmere på. Denne løsning blev valgt for at tilgodese de brugere som ikke på forhånd er inde i hvilke oplysninger man kan finde i de forskellige opslagsværker. Vi mener der er større chance for at man finder svar på sit problem, hvis man får mange strukturerede resultater. Efterhånden regner vi med at mange vil vænne sig til at finde rundt i den (til tider) omfangsrige liste og hurtigt vil kunne finde netop det opslag de søger.

Vi er godt tilfredse med den nuværende søgefunktion. Da vi begyndte, havde vi nemlig ingen klar ide om hvordan de forskellige søgninger præcis skulle foregå, hvordan informationer fra forskellige databaser skulle køres sammen, hvordan der skulle meldes tilbage fra eksterne resurser, osv. Det har været et pionerarbejde at få det til at fungere. Samtidig har vi skiftet programmør midt i projektet, hvilket ikke ligefrem optimerede vores betingelser. Men alle har gjort deres yderste for at få det til at køre. Og det hele fungerede den 23. oktober om morgenen; men på vej over til Kulturministeriet skete der åbenbart alligevel et eller andet uforudset som gjorde at det ikke helt fungerede til selve åbningen.

Ophavsret og Creative Commons

En tredje udfordring viste sig at blive spørgsmålet om ophavsret og copyright. Vi har forhandlet med forskellige eksterne leverandører om at vise og tilgængeliggøre noget af deres stof. Nogle har ikke været interesseret. Andre har. Politikens Forlag og forfatterne af *Håndbog i Nudansk*, Peter Stray Jørgensen og Henrik Galberg Jacobsen, har givet os lov til at vise udvalgte faktabokse fra *Håndbog i Nudansk*. DSN og Aschehoug/Alinea har som noget nyt indvilget i at *Retskrivningsordbogens* retskrivningsregler vises. Og Pia Jarvad og Gyldendal har stillet *Nye ord i dansk* til rådighed for DSN, som så har ladet sproget.dk stikke snabelen ned i den også. Vi siger tak til dem alle.

Et andet ønske som viste sig at blive en udfordring, var at indholdet på sproget.dk ikke skulle være underlagt de stramme copyrightregler som almindeligvis gælder. Vi var gennem en af Kulturarvsstyrelsens tematimer blevet gjort opmærksom på Creative Commons, som er en ny måde at forvalte ophavsret på, hvor man kan afstå fra en række af de rettigheder der normalt befinder sig i spillerummet mellem public domain og fuld copyright.

Således ønskede vi – og fik fra vores styregruppe grønt lys til – at lave en Creative Commons-licens hvor brugeren skulle have ret til at fremstille eksemplarer af og gøre værket tilgængeligt for almenheden under forudsætning af

- at værket krediteres på den måde der er angivet af rettighedshaveren og licensgiveren, og
- at værket ikke bruges til kommercielle formål.

En sådan Creative Commons-licens gør det lettere at genbruge et givent indhold uden hver gang at skulle kontakte redaktionen for at få lov. Og dette er stadig hensigten. Men få uger før lanceringen fik vi alligevel kolde fødder i forhold til de ophavsretlige oplysninger der også ligger på sproget.dk, altså *Retskrivningsordbogen*, *Den Danske Ordbog* mv., hvorfor vi valgte at gå i luften uden en Creative Commons-licens – men den kommer.

Resultatet

Resultatet af projektet ligger på sproget.dk, hvorfra man via søgefeltet p.t. kan få vist resultater fra følgende kilder:

- Retskrivningsordbogen
- Den Danske Ordbog
- Ordbog over det danske Sprog
- Nye ord i dansk 1955-1998
- Korpus 2000 (virker for tiden ikke – der arbejdes på sagen)
- Faktabokse fra Politikens Håndbog i Nudansk
- Svar på sproglige spørgsmål stillet til Dansk Sprognævn

Herudover kan man finde resultater fra følgende tekster på sproget.dk:

- Råd og regler
 - Retskrivningsreglerne
 - Typiske problemer
 - Ordlister
 - Det siger loven
- Sprogtemaer
 - Hvad er sprog?
 - Ord og bogstaver i tal
 - Bandeord
 - Slang
 - Sms-sprog
 - Æ, ø og å
- Leg og lær
 - Test din viden om ...
 - Ordmuseum
 - Øvelser

Dertil kommer linksamlingen, nyheder samt indrapporteringsfunktionen beskrevet ovenfor, Send et ord.

Fremtiden

Udvidet søgning

Søgefunktionaliteten skal udvides så det fx bliver muligt at foretage emnesøgning og ikke som nu kun fritekstsøgning. Således vil indhold fra *Typiske problemer*, *Sprogtemaer* og *Leg og lær* samt svar fra Sprognævnet, faktabokse fra *Håndbog i Nudansk* mv. (men altså ikke eksterne resurser som ordbøger og korpussøgninger) blive opmærket med emneord. Til det formål har Sprognævnet udarbejdet en emnetaksonomi, som gradvist implementeres i nævnets forskellige databaser. Taksonomien er meget detaljeret på de områder som er vigtige for nævnets kerneområder. Nedenfor ses et udsnit af taksonomien:

1.1 morfologi

1.1.1 morfologi ordklasse

1.1.1.1 morfologi ordklasse adverbium

1.1.1.2 morfologi ordklasse pronomen

1.1.1.2.1 morfologi ordklasse pronomen indefinit_pronomen

1.1.1.2.2 morfologi ordklasse pronomen personligt_pronomen

1.1.1.2.3 morfologi ordklasse pronomen relativt_pronomen

1.1.1.2.4 morfologi ordklasse pronomen tiltalepronomen

- 1.1.1.2.5 morfologi ordklasse pronomen reflektivt_pronomen
- 1.1.1.2.6 morfologi ordklasse pronomen possessivt_pronomen
- 1.1.1.2.7 morfologi ordklasse pronomen demonstrativt_pronomen
- 1.1.1.2.8 morfologi ordklasse pronomen interrogativt_pronomen
- 1.1.1.2.9 morfologi ordklasse pronomen reciprokt_pronomen

1.1.1.3 morfologi ordklasse adjektiv

Det synes måske overflødigt at alle de øverste termer gentages når man går længere ned, men i den XML-implementering som vi har lavet, giver det den bedste mulighed for at vise hierarkiet og nedarve egenskaber fra niveau til niveau.

Emneordene vil være brugerorienterede, dvs. at vi forsøger at forudse hvad brugerne vil forvente at finde under hvilke emneord. Hvert af sproget.dk-emneordene vil svare til en eller flere kategorier fra Sprognævnets emnetaksonomi (som vil være fuldt dækket).

I første omgang er det planen at alle de overordnede emnekategorier (der er i øjeblikket 11) være synlige. Ved at klikke på et + skal man kunne folde kategorien ud så man kan se hvilke underemner den indeholder. Flere overordnede emner kan være åbne samtidigt, og man kan sætte kryds i flere emnekategorier på en gang. Man kan også vælge en overkategori.

Til brug for sprognævnets svartjeneste, og for sproget.dk, er der ligeledes blevet udarbejdet et udkast til emnekategorierne, hvor en populær og brugervenlig version mappes over i DSN-emnetaksonomien. Endnu et udsnit:

2.6	brug og bøjning af adverbier (biord)	morfologi ordklasse adverbium 1.11.3.1 ... syntaks sætningsled adverbial (med underpunkter)
2.7	brug og bøjning af pronominer (stedord)	1.1.1.2 ... morfologi ordklasse pronomen (med underpunkter) 1.1.3.2.1 morfologi bøjning finit_bøjning genus 1.1.3.2.4 morfologi bøjning finit_bøjning kasus 1.1.3.2.5 morfologi bøjning finit_bøjning bestemthed 1.1.3.2.7 morfologi bøjning finit_bøjning numerus 1.11.3.4 ... syntaks sætningsled subjekt (med underpunkter) 1.11.3.7 ... syntaks sætningsled objekt (med underpunkter) 1.11.4 syntaks kongruens

Det er i sagens natur en stor udfordring at finde ud af hvordan de mange strengt lingvistiske kategorier skal grupperes for at man vil kunne finde det man søger. Og den del af arbejdet med emnesøgningen fortsætter sandsynligvis i lang tid efter implementeringen.

Nedenfor vises et par eksempler på hvordan det rent praktisk vil kunne komme til at fungere:

Eksempel på sprogligt spørgsmål eller problem	Emneord
Hedder det <i>de placeres forskudt for hinanden</i> eller <i>forskudt fra hinanden</i> ?	Overordnet emne: Ord og sætningers opbygning Emneord: præpositioner (forholdsord) og andre sædvanlige naboord
Skal <i>science fiction film</i> skrives i tre ord?	Overordnet emne: Retskrivning, stavning, bogstaver Emneord: et eller flere ord, bindestreg, apostrof
Er det korrekt at skrive <i>de er medlem af Folketinget</i> , eller skal det være <i>de er medlemmer af Folketinget</i> ?	Overordnet emne: Bøjning Emneord: brug og bøjning af substantiv (navneord)

Søgeoptimering

Der vil også blive arbejdet videre med egentlig søgeoptimering, fx ved at have en liste over fejlformer, fuldformer samt en indbygget algoritme der gør det muligt at finde det ord man leder efter, uden at vide hvordan det staves. Det har der ikke været tid til at arbejde med endnu, men det er naturligvis et vigtigt område for en hjemmeside som sproget.dk.

Forum

Vi har flere gange i løbet af tilrettelæggelsen været inde på muligheden af at lave et (debat)forum hvor interesserede kunne diskutere sprog med hinanden – måske med en blog som udgangspunkt for brugernes diskussion. Det blev besluttet at udskyde diskussionen af dette til en senere fase af projektet – dels pga. arbejdspress og dels fordi det kræver en tydelig afklaring af hvilken status de forskellige indlæg vil have, om redaktionen skal svare på alt, om institutionerne skal kunne stå inde for alt – og om vi overhovedet skal lægge hjemmeside til en helt fri sprogdebat. Disse spørgsmål er ikke afklaret endnu.

Den kommentarfunktion vi havde annonceret der skulle være på alle siderne – og som også fandtes i testversionen før lanceringen – ville give brugeren mulighed for at kommentere det indhold de ser – eller nævne det de mangler. Funktionen er tænkt lidt ligesom en blog hvor man kan se de andres kommentarer. Før funktionen har været i brug i et stykke tid, vil der ikke blive lagt faste retningslinjer for hvordan og hvor meget redaktionen skal reagere og besvare kommentarer. Men hvis der kommer egentlige rettelser til fejl på siderne, vil disse selvfølgelig blive rettet, og den pågældende kommentar blive fjernet.

Særlige indgange for særlige målgrupper

En anden ide som blev overvejet i projektets tidlige faser, og som vi valgte at udskyde til senere, var muligheden for at have branche- eller målgruppeorienterede indgange til portalen, fx “er du journalist, klik her ...”, “er du skoleelev, klik her ...”.

Det kunne være sjovt og meget relevant at lave en mere målrettet afdeling for børn og unge – et børneværelse i sproget.dk. Hvordan taler din bamse? Leg med ordenes tryk

– hvad er forskellen på *pingvin* og *pink vin*? Mulighederne er utallige, men skal tænkes godt igennem, samtidig med at vi skal alliere os med nogle børn og deres lærere under udviklingen.

Nyheder

Redaktionen holder et vågent øje med forskellige former for nyheder om sprog. Det være sig når der debatteres sproglige emner i dagspressen, fx forslag til en ny sproglov mv., men man vil også kunne få indblik i hvilke bøger der for nylig er udkommet om sprog, hvilke sprogpriser der er blevet uddelt til hvilke personer, og hvilke sproglige afhandlinger der forsvares på universiteter og højere læreanstalter (hvor der er offentlig adgang). Desuden vil man under Nyheder blive orienteret når der kommer nye tiltag på sproget.dk.

Indhold

På det øvrige indholdsmæssige område er der allerede mange ideer til forbedringer og udvidelser. Der mangler bl.a. en gennemgang af typiske problemer med adverbialt *-t*, med valg af pronomen (*hans* eller *sin*), og der er adskillige ideer til sprogtemaer, fx om sprogteknologi, sprogpolitik og sproghistorie. Desuden vil flere svar fra DSN's svarsamling løbende blive gjort søgbare på sproget.dk, såvel som der er planer om at supplere med artikler fra Sprogbrevet DR, fra Politikens ugentlige sprogklumme mv. Men også under Leg og Lær skal der arbejdes videre, ikke blot med at udvide antallet af øvelser og test, men også med at udvikle et helt nyt øvelsesprogrammel, da det vi i første omgang havde valgt, ikke har vist sig at dække de ønsker og behov vi – og nu efter lanceringen – vores brugere har.

Spil

Vi har lagt en del arbejde i at få nogle egentlige spil på sproget.dk allerede inden lanceringen (edutainment, serious games). Det har dog endnu ikke båret frugt. Vi har haft en ansøgning ude hos Kulturnet Danmark om ekstra midler til at udvikle spil, men uden held. Desuden har vi forsøgt at få nogle studerende fra It-Universitetet, Ålborg Universitet og Designskolen Kolding til at indgå i et samarbejde med os. Det viste sig at være vanskeligere end som så, så på et tidspunkt i forsommeren 2007 måtte vi udskyde det fordi vi ikke havde resurser til at få det ordentligt sat i gang. Men udviklingen af spil er endnu en af de ting vi vil arbejde videre på i fase 2.

Sammen med alt det andet ...

Artiklen bringes i let ændret form også i Studier i Nordisk 2006-2007.

Typiske ytringssituationer – leksikografisk repræsentation og funktion

Af Henrik Hovmark

Det er normalt at en betydningsdefinition suppleres med forskellige angivelser af typiske kontekster, i form af et citat eller af sprogbrugseksempler (ofte typiske samforekomster, som fx *røde roser*). Eksempler af denne type kan fx bruges til at vise kombinatoriske mønstre (præpositionsbrug) eller valensforhold. Men citater og sprogbrugseksempler vil ofte også angive typiske brugssituationer knyttet til den pågældende betydning og være en hjælp til brugeren til overhovedet at forstå en undertiden måske forholdsvis abstrakt definition. Betydningen ‘fra det indre af noget til noget mere åbent’ ved retningsadverbiet *ud* kan fx være suppleret med typiske samforekomster som *ud af huset*, *ud i gården* osv. I den følgende artikel fra Den Danske Ordbog kan man se hvordan den forholdsvis abstrakte definition ‘afgrænset element der indgår i en større helhed’ kobles til et mere specifikt brugsområde, dels ved en eksplicitering af brugsområdet, dels i form af de typiske samforekomster som ordet indgår i, dels ved hjælp af et citat der angiver en specifik og formodentlig typisk ytringssituation hvori ordet optræder. Hver for sig og tilsammen bidrager de tre elementer til at tydeliggøre og præcisere betydningen og den kontekst hvori ordet hører hjemme.

indslag [...]

afgrænset element der indgår i en større helhed · fx som en del af en tv- el. radioudsendelse (*kendt fra 1958*)
□ *musikalske ~, korte ~, fast ~, længere ~*
□ *Det næste indslag er fra Knuthenborg Safaripark, hvor vi har været ude sammen med et filmhold [...]* (DDO)

eksplicitering af brugsområde:

· fx som en del af en tv- el. radioudsendelse

typiske samforekomster:

□ *musikalske ~, korte ~, fast ~, længere ~*

citat:

□ *Det næste indslag er fra Knuthenborg Safaripark, hvor vi har været ude sammen med et filmhold*

Jeg vil i det følgende give eksempler på og diskutere markeringen af typiske brugssituationer ved betydningsbeskrivelsen i ensproglige ordbøger. Jeg vil primært tage udgangspunkt i eksempler hentet fra Den Danske Ordbog (DDO), men vil også bringe eksempler fra Ømålsordbogen (ØMO). Jeg vil først give en lille introduktion til teorien bag sammenhængen mellem betydning, typiske samforekomster og typiske ytringssituationer (afsnit 1). Jeg vil derefter give nogle eksempler på hvordan typiske ytringssituationer kan være repræsenteret leksikografisk (afsnit 2). Endelig vil jeg ud fra nogle flere eksempler vise hvilken funktion oplysninger af denne type kan have i en ordbogsartikel, og hvad leksikografiske angivelser af typiske ytringssituationer (fx typiske samforekomster) kan bruges til af såvel brugeren som redaktøren (afsnit 3).

1. Teorier om typiske ytringssituationer – eller betydningskontekster

At ord og ords betydninger er knyttet til bestemte kontekster, er der ikke noget nyt eller overraskende i, og det er heller ikke noget nyt at dette forhold udnyttes leksikografisk. Et prototypisk eksempel er fagmarkeringer, der angiver at pågældende ord eller betydning hører hjemme i en bestemt faglig sammenhæng. Jeg vil i det følgende således ikke give en udtømmende fremstilling af begrebet ‘ytringssituation’ eller ‘-kontekst’, men

nøjes med at omtale nogle undersøgelser der har (haft) stor betydning inden for leksikografi og sprogteknologi.

Man kan starte med at nævne Charles Fillmore, der fra et kognitivt-lingvistisk synspunkt formulerede en teori om at ords betydninger (også) består af de rammer ordet indgår i og aktiverer når det bruges (såkaldt “frame semantics”). Andre betegnelser for det samme inden for kognitiv lingvistik er domæne eller base (jf. Croft & Cruse 2004:14-23). Klassiske eksempler på teorien er at ordet *arm* ikke kan forstås uden rammen ‘krop’, eller at *datter* må forstås i sammenhæng med ‘forældre’. Begrebet ramme er imidlertid ikke begrænset til den slags statiske, skematiske over-, under- og sidekategorier, men omfatter i princippet en hvilken som helst viden der forudsættes eller knytter sig til et ord, herunder fx også aktivitetsdomæner eller handlingsmønstre (det som inden for kognitiv psykologi kaldes “scripts”, som fx ‘stå på ski’ eller ‘købe ind i et supermarked’). Ordet *weekend* vil fx ikke kun være koblet til en viden om nat og dag og kalenderinddelingen, men også til socio-kulturelle praksisser og associationer knyttet til ‘arbejdsdage/fridage’. Dermed bliver begrebet ramme i virkeligheden også meget bredt, og det kan være svært at gennemskue hvor grænserne går for et ords ramme, og hvordan man skal finde frem til dem i et empirisk materiale og på et nogenlunde objektivt grundlag.

En af de sprogvidenskabelige discipliner som faktisk har arbejdet med hvordan arbejdet med sådanne rammer kan konkretiseres, er sprogteknologi, korpuslingvistik – og leksikografi (jf. fx Sinclair 1991 eller Gries & Stefanowitsch 2004). Tanken er at man kan udnytte store tekstkorpora til at lave statistiske undersøgelser af hvilke andre ord et givet ord typisk forekommer sammen med eller i nærheden af (ordene behøver altså ikke nødvendigvis stå side om side). Et eksempel på denne praksis er netop Den Danske Ordbog, hvor de typiske samforekomster der kan ses i artiklen *indslag* ovenfor, er fundet ved en sådan undersøgelse. Et andet eksempel er den engelske ordbog Collins Cobuild. Lad mig give et enkelt eksempel fra en bog af Michael Stubbs fra 1996. Stubbs påviser heri at ord optræder i karakteristiske kollokationer, som viser hvilke bestemte associationer, konnotationer og antagelser der knytter sig til ordet. De to verber *cause* og *provide* har fx henholdsvis negative og positive konnotationer, hvilket kommer til udtryk i de typiske samforekomster (Stubbs 1996:172). Ordet *cause* optræder typisk sammen med ord som fx *accident*, *death* og *trouble*, mens *provide* forekommer sammen med ord som *aid*, *employment*, *food*, *funds* og *opportunities*. Stubbs siger at de to ord har henholdsvis “negativ” og “positiv prosodi”. Hvis man ser på beskrivelsen af tilsvarende danske ord som *forårsage* og *tilbyde* i DDO, kommer det samme faktisk til udtryk her, både i definition, typiske samforekomster og citat:

forårsage [...]

være årsag til el. skyld i at noget sker, el. at en anden tilstand indtræder, ofte noget ubehageligt; SYN bevirke, forvolde □ ~ ødelæggelser/skader, ~ ulykker, ~ sygdom, ~ død □ Det voldsomme tordenvejr i går forårsagede flere mindre strømafbrydelser [...] (DDO)

tilbyde [...]

opfordre nogen til gratis el. mod betaling at tage imod noget fordelagtigt, at deltage i en aktivitet, e.l.; JF tilbud □ ~ hjælp/assistance, ~ job, ~ rådgivning, ~ kurser □ Da jeg blev tilbudt stillingen som landstræner syntes jeg, at det var en utrolig tillid man viste mig [...] (DDO)

En nyere bog af Michael Hoey fra 2005 videreudvikler teorien og griber tilbage til et andet begreb inden for kognitiv psykologi, nemlig “priming”. Han arbejder ud fra den antagelse at et ord ikke kun er knyttet til andre ord i form af kollokationer, men også er knyttet til bestemte pragmatiske associationer, grammatiske mønstre og diskursive sammenhænge (Hoey 2005:13):

- Every word is primed to occur with particular other
 - words (collocates)
 - semantic sets (semantic associations)
 - pragmatic functions (pragmatic associations)
- Every word is primed to occur in (or avoid) certain grammatical positions, and to occur in (or avoid) certain grammatical functions; these are its colligations
- Every word is primed to occur in particular semantic relations in the discourse

Begrebet priming henviser til en antagelse om at hjernen på et førbevidst plan, dvs. på millisekunder, konstant registrerer og lagrer information om de indtryk som personen udsættes for. Det vil sige at både sproglige og ikke-sproglige mønstre og informationer der typisk dukker op sammen eller i lignende sammenhænge, også vil blive associeret til hinanden og aktiveret sammen: “Priming is specifically a name for the fact that recently and frequently activated ideas come to mind more easily than ideas that have not been activated” (Fiske & Taylor 1991:257). Der vil både være tale om mikro- og makrostrukturer, herunder socio-kulturelle domæner, ytringssituationer osv. (“we prime words or word sequences [...] in a range of social contexts”, Hoey 2005:13).

I denne leksikografiske sammenhæng kan de anførte teoretiske overvejelser bruges til at formulere følgende, ganske snusfornuftige hypotese:

Angivelse af en typisk eller illustrativ ytringssituation (implicit eller eksplicit) er nyttig i leksikografisk sammenhæng fordi ord og ords betydninger

- har bestemte konnotationer, associationer ... (‘ubehageligt’, jf. *cause/forårsage* ovenfor)
- ofte er domæne-/kontekstspecifikke ... (‘medier’, jf. *indslag* ovenfor)
- er knyttet til bestemte semantiske og kognitive referencerammer (skema)
- bruges i bestemte socio-kulturelle sammenhænge (script)

Rent praktisk vil man altså skulle etablere en sammenhæng mellem et bestemt ord eller et ords betydning og typiske samforekomster, grammatiske konstruktioner, teksttyper osv. (fx ved korpusundersøgelser).

2. Typiske ytringssituationer – leksikografisk repræsentation

Lad mig i det følgende give nogle eksempler på hvordan typiske ytringssituationer kan være repræsenteret leksikografisk. I den følgende artikel ses de samme leksikografiske elementer som blev nævnt ovenfor ved artiklen *indslag*: en eksplicitering af et brugsdomæne, nogle typiske samforekomster og et citat:

ud [...]

1 bort fra et nuværende el. hidtidigt opholdssted og hen til en position udenfor; bort fra det indre el. midten af noget · især om bevægelse bort fra et hus el. et rum; [...]
 □ ~ af rummet, ~ på gaden, ~ af stuen, ~ af huset □ “Nej, Bjarne, du kan ikke gå ud i det vejr!” “Sneen flyger, og man kan ikke se en hånd for sig!” [...] (DDO)

eksplicit: fx i betydningsdefinitionen

· især om bevægelse bort fra et hus el. et rum

implicit: i typiske samforekomster (særsomt oplysningstype, baseret på korpusstatistisk undersøgelse)

□ ~ af rummet, ~ på gaden, ~ af stuen, ~ af huset

implicit: i citater

“Nej, Bjarne, du kan ikke gå ud i det vejr!”

“Sneen flyger, og man kan ikke se en hånd for sig!”

Man kan karakterisere de tre elementer lidt nærmere: Angivelsen af et specifikt brugsdomæne kan karakteriseres som eksplicit – det er redaktøren der har indkredset og fremstiller denne situation for brugeren. Den typiske ytringssituation kommer også til udtryk i de typiske samforekomster og citater, men her er der tale om en implicit eller indirekte information. Omvendt er det de faktiske sproglige udtryk der møder brugeren i de typiske ytringssituationer og citatet, mens der i princippet er tale om redaktørens metasprog i ekspliciteringen. De typiske samforekomster i Den Danske Ordbog er som nævnt baseret på en korpusstatistisk undersøgelse og derfor pr. definition typiske (naturligvis under forudsætning af at korpus er tilstrækkelig stort, og at søgeværktøjet er godt nok). Til gengæld begrænser de sig til afgrænsede kollokationer, hvorimod citatet er en hel sætning, der kunne beskrives som et snapshot af en specifik situation hvor ordet bruges. Citatet vil ofte også afspejle en typisk ytringssituation, men det er ikke nødvendigvis tilfældet: Citater kan være udvalgt af mange forskellige grunde (jf. Lorentzen 2001).

Ovenfor argumenterede Stubbs 1996 for at et betydningsdomæne også kan være bestemte associationer der knytter sig til et ord (også kaldet ordets “prosodi”), fx *forårsage* (“negativ prosodi”) og *tilbyde* (“positiv prosodi”). Disse “prosodier” fremgår også af artiklerne i Den Danske Ordbog, men der er ikke tale om et særskilt element – den “positive prosodi” ved *tilbyde* fremgår af en karakteristik af typiske objekter for verbet i selve betydningsdefinitionen (“noget fordelagtigt”). Et antal typiske objekter anføres af de efterfølgende typiske samforekomster, men de positive konnotationer fremgår i dette tilfælde i lige så høj grad af citatet (“utrolig tillid”). At netop associationer og konnotationer bliver anført i selve definitionen, er måske ikke overraskende da det vil være en meget integreret del af betydningen – i modsætning til angivelsen af en typisk ytringskontekst i form af et socio-kulturelt brugsområde (fx “tv- eller radioudsendelse”) eller i form af en bestemt rumlig situation (fx “bort fra et hus eller et rum”).

indslag [...]

afgrænset element der indgår i en større helhed · fx som en del af en tv- el. radioudsendelse (*kendt fra 1958*)
 □ *musikalske ~, korte ~, fast ~, længere ~*
 □ *et næste indslag er fra Knuthenborg Safaripark, hvor vi har været ude sammen med et filmhold [...]* (DDO)

tilbyde [...]

opfordre nogen til gratis el. mod betaling at tage imod noget fordelagtigt, at deltage i en aktivitet, e.l.; **JF** tilbud □ *~ hjælp/assistance, ~ job, ~ rådgivning, ~ kurser* □ *Da jeg blev tilbudt stillingen som landstræner syntes jeg, at det var en utrolig tillid man viste mig [...]* (DDO)

I Den Danske Ordbog har man i enkelte tilfælde benyttet et helt særskilt element til angivelse af en typisk ytringssituation, nemlig brugsbestemmelsen “kommunikationssituation” (angivet i kursiv i parentes, jf. DDO 1:34; brugsbestemmelser omfatter fx også angivelser af geografisk udbredelse, valør m.m. og er altså en meget bred

kategori). Både *levvel* og *ud* i den pågældende betydning tilhører samme eller lignende ytringssituation, men angivelsen af ytringssituationen er altså forskellig leksikografisk. Den mest almindelige løsning i DDO er dog at eventuelle eksplicitte oplysninger om en typisk ytringssituation kommer til udtryk i definitionen, enten som et tillæg til definitionen, adskilt af en sort prik, eller – som i eksemplet med *ud* nedenfor – som en del af selve definitionen. Hvilken løsning der er valgt, har formentlig været afhængigt af de enkelte redaktørers stil eller praksis.

levvel sb. itk.

[...]

afskedshilsen hvor man ønsker det bedste for en person idet man siger ordene: *lev vel (ofte i forb. med at nogle skilles for en længere periode el. for altid)* JF farvel (DDO)

ud [...]

1 [...]

• hen til et fremmed el. nyt tilholdssted, ofte for en længere periode; JF væk □ *drage ~, rejse ~, ~ i verden* □ Nordboerne opholdt sig ikke kun ved deres gårde i de varme fjordområder, de sejlede også ud på opdagelse og fangst (DDO)

I DDO er de typiske ytringssituationer samlet i et særskilt element, efter et lille kvadrat (man kunne godt have forestillet sig en mere specifik og informativ markering, fx “□ typisk:” e.l.). I Ømålsordbogen (ØMO) ser man undertiden en anden løsning, hvor mere eller mindre faste forbindelser knyttes direkte til en betydningsdefinition, som i det følgende eksempel (hvor der ved betydning 2 samtidig findes en eksplicitering af ytringssituationen i en parentes efter den snævre, udskiftelige synonymdefinition):

historie [...]

–1) fortælling om en virkelig ell opdigtet begivenhed, ofte i forb *fortælle en historie* (ell *historier*) [...]

ofte i forb *fortælle en historie* (ell *historier*)

–2) forløb, begivenhed, affære (især om ubehageligt ell besværligt forløb), ofte i forb *som en dyr, værre, kedelig historie* [...]

ofte i forb *som en dyr, værre, kedelig historie*

–3) om virksomhed, foretagende, bedrift, arbejde olgn, *især i forb en stor (større) historie* [...] (ØMO)

især i forb en stor (større) historie

Det er dog ofte meget forskellige forbindelser der optræder på denne måde i ØMO. For det første vil der ikke være tale om typiske samforekomster baseret på statistisk udvælgelse – ØMO baserer sig på en seddelsamling og ikke på et tekstkorpus. For det andet vil forbindelser af denne type også være anført for at angive valensforhold e.l., jf. betydning 1 i artiklen *historie* i ØMO (her har DDO jo et særskilt element til rådighed).

3. Typiske ytringssituationer – leksikografisk funktion

Ifølge den hypotese der blev formuleret i afsnit 1, kan leksikografiske angivelser af typiske ytringssituationer (fx typiske samforekomster) være til stor nytte for såvel brugeren som redaktøren af en ordbog. Det vil jeg i det følgende give nogle eksempler på.

Det som en beskæftigelse med typiske ytringssituationer kan bruges til, er fx at udskille underbetydninger (jf. Viehweger 1989). I det følgende eksempel er der ved ordet *konflikt* udskilt en underbetydning, nemlig et mere specifikt domæne vedrørende arbejdsmarkedet. Et særligt ‘sammenstød mellem befolkningsgrupper’ er blevet udskilt, nemlig en ‘strid mellem arbejdsmarkedets parter’. De typiske samforekomster i DDO har formodentlig været medvirkende til at redaktøren har truffet dette valg – redaktøren

har kunnet se et mønster mellem en bestemt gruppe af typiske samforekomster og en bestemt betydning eller brug af ordet *konflikt*. Typiske samforekomster kan altså siges at have værdi for både brugeren (når en betydning skal forstås eller “lokaliseres”) og redaktøren (når et ord evt. har flere betydninger som kan/skal udskilles).

konflikt [...]

1 voldeligt sammenstød mellem to parter · fx mellem familiemedlemmer el. befolkningsgrupper [...] □ *væbnet ~, blodig ~, sociale konflikter; løse konflikter, løsning på konflikten, undgå konflikter* □ Mange skænderier og konflikter i parforholdene handler stadig om penge (DDO)

konflikt [...]

1 [...] • strid mellem arbejdsmarkedets parter; **SYN** arbejdskonflikt □ *gå i ~, omfattet/berørt af konflikten, ramt af ~, varsle ~* □ Der er grund til at frygte en række ulovlige, fysiske blokader i kølvandet på den overenskomstmæssige konflikt, som bryder ud natten til søndag [...] (DDO)

Ud fra en denotativ eller “truth conditional” semantik vil der ikke nødvendigvis være anledning til at udskille en underbetydning (underbetydningen af *konflikt* er i princippet indeholdt i overbetydningen), men ud fra en kontekst- og situationsorienteret semantik vil der være tale om en særlig betydning af ordet som bør udskilles fordi den er knyttet til bestemte andre ord (de typiske samforekomster *gå i konflikt*, *ramt af konflikt* osv., eller *overenskomstmæssig* og *bryde ud* i citatet) og til en bestemt socio-kulturel kontekst (arbejdsmarkedet). Noget tilsvarende vil gælde for synonymmer. Underbetydningen af *konflikt* er angivet som synonym med *arbejdskonflikt*.

konflikt [...]

1 [...] • strid mellem arbejdsmarkedets parter; **SYN** arbejdskonflikt □ *gå i ~, omfattet/berørt af konflikten, ramt af ~, varsle ~* □ Der er grund til at frygte en række ulovlige, fysiske blokader i kølvandet på den overenskomst-mæssige konflikt, som bryder ud natten til søndag [...] (DDO)

arbejdskonflikt [...]

strid om fx løn- el. arbejdsforhold mellem én el. flere arbejdsgivere og de ansatte, evt. på hele el. dele af arbejdsmarkedet · indebærer midlertidig afbrydelse af arbejdet, fx ved fagligt møde, strejke el. blokade fra de ansattes side el. ved lockout fra arbejdsgivernes side; **JF** storkonflikt, arbejdskamp □ *Du betragtes som indblandet i en kollektiv arbejdskonflikt, hvis du f.eks. bliver hjemsendt fra en konfliktramt virksomhed* [...] (DDO)

De to ord har altså samme reference i klassisk forstand, og man kunne have forestillet sig at den ene betydning var blevet oprettet som en ren henvisningsartikel (fx *konflikt* = *arbejdskonflikt*). Betydningsbeskrivelsen under *arbejdskonflikt* er oven i købet langt mere udførlig, næsten encyklopædisk. Men hvis man ser på de to ords brugskontekster, både sproglige og diskursive, er de forskellige og skal derfor også have hver sin leksikografiske behandling (jf. “Co-hyponyms and synonyms differ with respect to their collocations, semantic associations, and colligations. When a word is polysemous, the collocations, semantic associations and colligations of one sense of the word differ from those of its other senses”, Hoey 2005:13). Står man i en arbejdskonflikt, bruger man efter alt at dømme “bare” kortformen *konflikt*, der sjældent misforstås fordi ordet i denne anvendelse er knyttet til specifikke kollokationer og til selve ytringssituationen, hvorimod *arbejdskonflikt* måske i højere grad er et skriftsprogligt, mere formelt ord.

Ligesom kollokationer kan være en hjælp til at finde frem til et ords præcise og brugsrelaterede betydning, kunne sammensætninger tænkes at have samme funktion i og med at de i sagens natur også er en art kollokation. Det kunne have været udnyttet i artiklen *indsluse*.

indsluse [...]

lede fra én placering el. sammenhæng og over i en anden, som regel mere begrænset, men mere hensigtsmæssig el. attraktiv placering el. sammenhæng [...] □ *Industrien har stået på spring for at indsluse færdige kandidater* (DDO)

indslusningsløn [...]

lav arbejds løn som man kan betale til især unge i begyndelsen af deres ansættelse for at fremme deres beskæftigelsesmuligheder på et arbejdsmarked præget af stor arbejdsløshed □ *Det er tid at indføre en indslusningsløn for at bekæmpe ungdomsarbejdsløsheden* [...] (DDO)

Ved *indsluse* er betydningsbeskrivelsen meget generel og kunne have været mere præcis i betragtning af hvilken ytringssituation ordet faktisk forekommer i. Ordet er så lavfrekvent at der ikke har været typiske samforekomster til rådighed som kunne spore betydningsbeskrivelsen i en lidt mere snæver retning. Men en mere snæver beskrivelse ses faktisk under sammensætningen *indslusningsløn*. Den typiske ytringssituation for *indsluse* er formodentlig stort set den samme som for *indslusningsløn*. Det handler ikke om en hvilken som helst placering eller sammenhæng, men netop om bestemte arbejdstageres placering eller sammenhæng på arbejdsmarkedet. En fremmedsproglig bruger ville kunne tro at *indsluse* kunne bruges i langt flere sproglige og kommunikative sammenhænge end det faktisk kan.

Det er dog langt fra altid at sammensætninger har en meget specifik betydning. Ordet *arbejdsindsats* har fx meget generel betydning og bruges i en lang række ytringssituationer. Ordet *arbejdsintensiv* er til gengæld meget specifik – her er den typiske ytringskontekst igen forhold på arbejdsmarkedet, og derudover har ordet en formel, næsten eufemistisk klang. Man ville næppe ringe til en af sine venner søndag aften og sige at man havde haft en *arbejdsintensiv weekend*, hvis man havde gravet i haven hele weekenden – ikke medmindre man var ironisk.

arbejdsindsats [...]

samlet mængde fysiske el. psykiske kræfter der lægges i et arbejde; **SYN** arbejdspræstation, arbejdsydelse □ *De første syv skoleår skal eleverne bedømmes med mundtlige og skriftlige udtalelser om standpunkt og arbejdsindsats* (DDO)

arbejdsintensiv [...]

som kræver en forholdsvis stor mængde arbejdskraft; **SYN** arbejdskraftintensiv □ *Kvinderne beskæftigedes især i arbejdsintensive industrier som beklædningsindustrien* [...] (DDO)

Det vil formodentlig ikke altid være nemt at afgøre hvor snævert et ord eller et ords betydning skal knyttes til en specifik, typisk ytringssituation. Det prototypiske eksempel på en sådan leksikografisk tilknytning til en bestemt ytringssituation eller et bestemt domæne er som nævnt fagsproglige ord eller betydninger. Et eksempel ses fx ved *kompilere* i DDO, hvor betydning 2 er markeret som edb-fagsprog. Fagsproglige udtryk er lette at udskille og markere som kontekstspecifikke i leksikografisk sammenhæng, nemlig ved en fagmarkering. Det er straks mere vanskeligt ved mere almensproglige ord. Men som vist kan en række ikke-fagsproglige ord og betydninger sagtens have en temmelig snæver brugskontekst. Det gælder fx betydning 1 af *kompilere*, hvor det godt nok anføres at det materiale der er tale om, er “tekster”, men ytringskonteksten kunne måske have været markeret endnu mere specifikt, som det fx er tilfældet i ODS. Her anføres for det første bemærkningen “især i videnskabeligt fagsprog” i indledningen til artiklen, og for det andet nævnes ord som “forsk. forfatters oplysninger”, “forsk. litterære produkter” og “et (samlings)værk” i definitionen (der som det ofte er tilfældet i ODS til gengæld er brugeruvenlig på grund af sin længde og kompleksitet). Typiske samforekomster eller sammensætninger kan være et redskab til at give en idé om en mere snæver ytringskontekst, men en lang række ord – fx *indsluse* og *arbejdsintensiv* –

er så lavfrekvente at den statistiske undersøgelse ikke giver noget brugbart resultat. Ved disse ord er det i DDO alene citatet der informerer brugeren om den typiske ytringssituation.

kompile [...]

1 sammenstille materiale, fx tekster, fra forskellige kilder (uden at behandle el. forholde sig til materialet); [NGN kompilerer NGT] □ *Festskriftet til Iørn Piø er kompileret af Per-Oluf Johansson* (DDO)

kompile

[...]
2 (*edb*) oversætte programmer der er skrevet i et bestemt programmeringssprog, til maskinsprog så de kan udføres af en computer [...] (DDO)

Typiske samforekomster kan være et redskab til at underinddele et ords betydninger og knytte det til bestemte ytringskontekster. Det kunne fx have været udnyttet i artiklen for verbet *arbejde* hvor de typiske samforekomster som jeg har fundet ved søgning i Korpus 90 på nettet og anført til højre nedenfor, slet ikke bliver bragt i artiklen og heller ikke er blevet udnyttet til en eventuel underinddeling i flere betydninger.

arbejde² vb. [...]

1 udøve fysisk el. åndelig virksomhed for at frembringe el. opnå noget · for sig selv el. for at forsørge sig selv [NGN arbejder (med NGT/NGN/at+INF), NGN arbejder på NGT/at., NGN arbejder for NGT/at., NGN arbejder NGT færdig/igennem] □ *på laboratoriet har personalet allerede i årevis arbejdet med gensplejsede mikroorganismer* Inf89, *Senere kom han til SAS i Stockholm, hvor han arbejdede som revisor* JyP92 [...] (DDO)

~ på højtryk

~ i døgn drift

~ ihærdigt

~ intenst

~ seriøst

~ målrettet

~ hårdt

~ selvstændigt

~ professionelt

~ koncentreret

med tanke på at tjene penge?

fysisk?

åndeligt?

Påfaldende er det imidlertid også at forskellige valensmønstre heller ikke er blevet udnyttet til en betydningsinddeling. Det modsatte er tilfældet i artiklen *kompensere*, hvor den statistiske søgning i korpus stort set ikke har givet nogle typiske samforekomster. Til gengæld findes der forskellige valensmønstre, og disse mønstre er netop blevet udnyttet til at foretage en inddeling i fire forskellige betydninger med hver sit valensmønster. Valensmønstre eller andre grammatiske strukturer kan altså også bidrage til at underinddele et ord i flere betydninger og til at tydeliggøre den enkelte betydning og dens sproglige og kommunikative kontekst for brugeren (jf. koblingen mellem ‘formål’ og konstruktionen ‘at/og+INF’ i underbetydningen af *ud*).

kompensere [...]

1 afbøde virkningen af; råde bod på;
[NGN/NGT kompenserer for NGT (ved at+INF)/(med NGT)] [...]

2 give (økonomisk) erstatning; holde skadesløs; godtgøre, fx et tab; [NGN/NGT kompenserer (NGN) for NGT, NGN kompenserer NGT] □ *kompenserende besparelser [...]*

3 [...]

4 [...] (DDO)

ud [...]

• hen til et bestemt sted for at gennemføre el. udføre noget; [ud at/og+INF] □ *rykke ~, ~ at sejle, ~ at tjene, ~ at spise, ~ at købe ind [...]* (DDO)

4. Konklusion

At ord og ordbetydninger i større eller mindre grad er knyttet til bestemte ytringskontekster og domæner, er der som nævnt ikke noget overraskende i. Men der kan være stor forskel på hvordan dette forhold bliver udnyttet i forskellige ordbøger, og hvordan en typisk ytringssituation kan udtrykkes leksikografisk. Et typisk problem kan være at en betydningsdefinition bliver for generel eller abstrakt, eller kommer til at stå alene, uden at der sker en mere eksplicit videreformidling af at ordet eller betydningen i praksis har en mere snæver brugskontekst. Man kunne sammenligne det med den følelse man har både som redaktør og bruger når man står over for en leksikografisk beskrivelse af (en del af) en genstand, som fx *højspærre* i ØMO: Man savner i dén grad et billede! Det tilsvarende kunne siges ved *indsluse*: Man savner et billede af den ytringssituation som ordet hører hjemme i.

indsluse [...]

lede fra én placering el. sammenhæng og over i en anden, som regel mere begrænset, men mere hensigtsmæssig el. attraktiv placering el. sammenhæng (DDO)

højspærre s - stiver der går skråt op fra

remstokken til broen (*lejden*) i en sænkeålegård nvS(Årby); jf KrMøll.DaÅlegårde:13-14 m ill. (ØMO)

I Den Danske Ordbog er der fx mulighed for at videreformidle oplysninger om typiske ytringssituationer på flere måder i ordbogsstrukturen: 1) i selve betydningsdefinitionen – eller måske bedre: i et tillæg til betydningsdefinitionen, 2) i typiske samforekomster og 3) i citatet. Samtidig er der mulighed for at knytte en betydning til bestemte grammatiske mønstre. Praksis i fx Den Danske Ordbog viser netop at de tre elementer kan supplere hinanden på en informativ måde og bidrage til en nuanceret betydningsbeskrivelse. Det er ikke sådan at de tre elementer måske altid kan udfyldes, men man kan være bevidst om hvorvidt betydningsbeskrivelsen afspejler eller giver oplysninger om eller en idé om den typiske ytringssituation eller et karakteristisk brugsdomæne, især ved mere almensproglige, dvs. ikke-fagsproglige ord. Hvis der ikke kan laves statistiske undersøgelser der munder ud i typiske samforekomster, kan det måske være en ekstra anledning for redaktøren til at overveje om et ords ytringskontekst fremgår tilstrækkelig klart af definitionen. Ofte vil en sådan situation fremgå af citatet, men citatet er implicit information, og en supplerende eksplicit information kunne måske være en god idé. Men vigtigst er formodentlig bevidstheden om hvorvidt eller i hvor høj grad ord eller ordbetydninger er knyttet til typiske ytringssituationer, bestemte associationer eller bestemte domæner.

5. Litteratur

- Collins COBUILD. English language dictionary* (1987 og senere). London: Collins.
- Croft, William & Cruse, D. Alan 2004: *Cognitive Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Den Danske Ordbog* (DDO) (1-6) 2003-2005. København: Det Danske Sprog- og Litteraturselskab og Gyldendal.
- Fiske, Susan T. & Taylor, Shelley E. 1991: *Social Cognition* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Gries, Stefan Th. & Stefanowitsch, Anatol 2004: "Covarying Collexemes in the *into-causative*". In: Achard, Michel & Kemmer, Suzanne (eds.): *Language, Culture and Mind*, 225-236. Stanford: CSLI Publications.
- Hoey, Michael 2005: *Lexical Priming. A new theory of words and language*. London & New York: Routledge.
- Lorentzen, Henrik 2001: "Jagten på det gode citat". In: Gellerstam, Martin et al. (eds.): *Nordiske studier i lexikografi* 5 (Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning 27), 202-216. Göteborg: Nordiska föreningen för lexikografi & Meijerbergs institut för svensk etymologisk forskning.
- Ordbog over det danske Sprog* (ODS) 1919-1956. København: Det Danske Sprog- og Litteraturselskab og Gyldendal.
- Sinclair, John 1991: *Corpus, Concordance, Collocation*. Oxford: Oxford University Press.
- Stubbs, Michael 1996: *Text and Corpus Analysis. Computer-assisted Studies of Language and Culture* (Language in Society 23). Oxford: Blackwell.
- Viehweger, Dieter 1989: "Probleme der Beschreibung semantischer Vereinbarkeitsrelationen im allgemeinen einsprachigen Wörterbuch". In: Hausmann, Franz Josef et al. (eds.): *Wörterbücher. Ein Internationales Handbuch zur Lexikographie* (Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft 5.1), 888-893. Berlin & New York: Walter de Gruyter.
- Ømålsordbogen. En sproglig-saglig ordbog over dialekterne på Sjælland, Lolland-Falster, Fyn og omliggende øer* (ØMO) (1-) 1992-. København: Afdeling for Dialektforskning og C.A. Reitzels Forlag.

En velfungerende u-ordbog med skønhedspletter

Anmeldelse af Eva Meile og Birgit Meister: Salmeordbogen. Salmernes ord og udtryk forklaret i et nutidigt sprog (Borgen 2007, 586 sider, 349 kr.)

Af Ebba Hjorth

Den første søndag i advent var jeg som altid i kirke. De salmer der blev sunget, var *Vær velkommen, Herrens år* (Dansk adventssalme (1556). N.F.S. Grundtvig 1849. Nr. 74), *Gør døren høj, gør porten vid* (Georg Weissel (1642). N.J. Holm 1829. Nr. 84), *Op, glædes alle, glædes nu* (Thomas Kingo 1689. Nr. 90), *Op! thi dagen nu frembryder* (Johann Anastasius Freylinghausen 1714. Hans Adolph Brorson 1733. Bearbejdet 1885. Nr. 76), *Til klart Guds ansigt vi skal se* (N.F.S. Grundtvig 1837 og 1853. Nr. 384) og *Op, Zion, at oplukke* (Thomas Kingo 1689. P.A. Fenger 1857. Nr. 85). Havde det nu været en ganske almindelig første søndag i advent, havde jeg sunget salmerne, måske tænkt lidt over hvad der stod i dem, men også til tider blot sunget og nydt melodien uden at tænke så meget over hvad det egentlig var der stod i salmerne. Når søndagen var gået, og hverdagen meldte sig, havde jeg da nok husket at vi sang *Vær velkommen, Herrens år*, men fra de andre salmer var det nok i det højeste melodier og enkelte tekststumper der optog hjernen. Men det var ikke en ganske almindelig første søndag i advent. For derhjemme på skrivebordet lå Salmeordbogen og ventede. Det gjorde mig meget mere opmærksom på teksten i salmerne, samtidig med at jeg overvejede hvad jeg syntes der kunne trænge til en kommentar. Da jeg kom hjem, pålagde jeg mig selv at læse salmerne igennem og notere hvad jeg gerne ville kunne slå op, fx i Salmeordbogen, for helt at forstå den enkelte salme.

Salmeordbogens udgivelse

Salmeordbogen, der er udgivet af Borgens Forlag, udkom den 14. november, og den blev bl.a. præsenteret på årets Bogforum. Der har været stor opmærksomhed om bogen. Den har været anmeldt i de fleste aviser, der har været samtaler med forfatterne i radio og tv, og også i den teologiske fagpresse har bogen været omtalt, senest af sognepræst Henning Nielsen i Dansk Kirketidende nr. 2, februar 2008 under overskriften "Salmebogens svære ord".

Salmeordbogens størrelse og indretning

Salmeordbogen er på 586 sider. De to forfattere har hver skrevet et forord på en lille side (side 5 og side 7). Derefter følger 545 sider, som vi i første omgang kan kalde den egentlige ordbogsdel (side 9-553). På side 555 er der en kort litteraturliste, og siderne 557-563 rummer en spalteopdelt liste over centrale stikord, og endelig er bogen forsynet med en alfabetisk liste over salmernes begyndelseslinjer (siderne 565-586).

Salmeordbogens formål

Eva Meile, der er pianist, cand.theol. og tidligere sognepræst samt medlem af den salmebogskommission der udarbejdede Den Danske Salmebog 2003, skriver i sit forord bl.a.: "Salmebogen er det danske folks hjertebog ... Gamle ord og vendinger, svære begreber og en billedverden, som er fremmed for mange i vor tid, kan komme til at spærre døren ind til salmebogens rige univers ... Salmeordbogen ... forklarer både de enkelte ord i salmerne og den sproglige og indholdsmæssige sammenhæng, de indgår i, herunder hvad der gemmer sig bag de mange bibelhenvísninger og -citater i salmerne".

Birgit Meister, der er journalist, medlem af Dansk Sprognævns arbejdsudvalg og medlem af salmebogskommissionen, formulerer sig bl.a. således i forordet: "Det begyndte med, at jeg elsker salmerne i Den Danske Salmebog. Og jeg blev klar over at der er mange sære og svære ord. De kan stå i vejen for forståelsen, så dem besluttede vi at oversætte. Til ord fra vores tid ... Og vi kunne se, at det også ville give god mening at forklare mange sproglige sammenhænge. For der dukker også indviklede sætninger op, med overraskende ordstillinger. Gamle tiders grammatik kan blokere for forståelsen i dag, så det blev næste skridt: at løsne op for dunkle ordkonstruktioner ... Digterne jonglerer med bibelhentydninger, og de vandrer ubesværet fra Det gamle Testamente til Det nye Testamente. Men i vores verdslige tid har de fleste brug for en hjælpende hånd i labyrinten og for en uddybende redegørelse."

De to forfattere er altså til fulde klar over at det kræver nogle forskelligartede redskaber at tilegne sig religiøs poesi fra mange forskellige tidsperioder.

Det kræver *for det første* at man forstår de ord digterne benytter. Mange ord har gennem tiderne skiftet betydning, nogle ord er gået helt af brug, og tidligere tiders bøjningsformer er forsvundet eller afløst af nye. Den slags oplysninger finder man normalt i en alfabetisk ordnet ordbog der under det enkelte opslagsord beskriver ords bøjning og betydning

For det andet er det nødvendigt at forstå den enkelte digters brug af faste vendinger og billedsprog. En del af dette ordstof er fællesgods for en bestemt tidsperiode, mens andet er særegent for den enkelte poet. Faste udtryk og vendinger der er fælles for en række sprogbrugere, kan også findes beskrevet i ordbøger i de enkelte ords artikler, men det individuelle billedsprog beskrives normalt ikke i en ordbog, men kan tolkes i en kommentar til digtet.

Den tredje forudsætning for helt at forstå den enkelte salme er at bibelhenviisningerne og de teologiske spidsfindigheder forklares og kommenteres. Heller ikke denne type forklaringer regnes normalt for ordbogsstof, men skal snarere klassificeres som kommentarer.

Valg af genre

Alle der har prøvet at udgive eller kommentere en digtsamling eller for den sags skyld et digterisk værk, har måttet stille sig selv det spørgsmål: Hvordan sikrer jeg mest hensigtsmæssigt at læseren forstår teksten? Forskellige modeller er mulige.

Man kan vælge at skille ordforklaringer og kommentarer ad. Ordforklaringerne (bøjningsoplysninger, betydningsbeskrivelser, syntaktiske oplysninger og gængse ordforbindelser) anbringes i en alfabetisk del, evt. med henvisning til eller citater fra de steder de optræder i det behandlede værk. Kommentarerne anbringes løbende i den rækkefølge hvori de forekommer i teksten. Denne model har den fordel at den sparer plads. Det er ikke nødvendigt at forklare *gak* med "gammeldags bydemåde: gå!" hver eneste gang det forekommer. En anden fordel ved denne model er at man får overblik over hvor i det samlede værk et bestemt ord eller udtryk forekommer. Man kan altså få svar på spørgsmål som: Forekommer *julesorgen* i andre salmer end i Grundtvigs *Velkommen igen Guds engle små*? Ulempen ved denne model er at ordbog og kommentarer skilles ad, man skal altså slå op to forskellige steder.

I den anden model anbringer man alle typer af ordforklaringer, tekstfortolkninger og eventuelle tolkninger af bibelhenviisninger sammen i tekstens rækkefølge. Det betyder at man får en blandet genre med den fordel at læseren kun skal slå op ét sted. Til gengæld bruger man meget plads på at gentage forklaringer på hyppige ord, specielt hvis den enkelte tekst er kort.

Det er denne sidste model Eva Meile og Birgit Meister har valgt. I den del som jeg ovenfor kaldte den egentlige ordbogsdel, betragtes hver salme som en enhed, og forkla-

ringerne til den enkelte salme anbringes – med angivelse af strofenummer – under hver salme. Det betyder at samme ord kan kommenteres flere gange på samme side i ordbogen fordi de står i hver sin salme (fx *gak* i salme 767 og salme 768 på side 542).

Praktisk brug af ordbogen

Jeg vender nu tilbage til de salmer jeg sang i kirken første søndag i advent. Jeg koncentrerer mig om to af salmerne, nemlig Grundtvigs *Vær velkommen Herrens år* og Kingos *Op, glædes alle, glædes nu*.

Vær velkommen Herrens år

I Grundtvigs *Vær velkommen Herrens år* ønskede jeg følgende kommenteret:

- (1) mørkets skød
- (2) fæsted rod
- (4) Guds velbehag

Salmeordbogen kommenterer følgende:

- (1) Herrens år – betyder her det nye kirkeår, der begynder med 1. søndag i advent
- (1) herhid – hid
- (2) da livstræet fæsted i graven rod – meningen er, at Jesu død og opstandelse blev begyndelsen til det evige liv
- (4) velbehag – velvilje

Om *mørkets skød* og *Herrens år* skal kommenteres eller ej, forekommer mig ikke så afgørende. Derimod synes jeg det er overflødigt at *herhid* forklares med *hid*. Det er dog *hid* der kan være svært at forstå, og ikke *her*. Det mener forfatterne vist også selv eftersom de i salme 81 *Fryd dig du Kristi brud* forklarer *hid* med *her*.

Livstræet der fæster rod i graven er vi enige om, men i kommentaren til *velbehag* savner jeg en omtale af den anden tolkningsmulighed af vendingen *Guds velbehag*, som alluderer til Lukas 2,14. *Guds velbehag* kan tolkes både som subjektiv genitiv og som objektiv genitiv. I det første tilfælde er *Gud* subjekt, og *velbehag* kan da passende moderniseres til “velvilje”. Men det er også muligt at forstå stedet som “velbehag som Gud finder i mennesket”. Om man foretrækker den ene eller den anden tolkning, er et teologisk spørgsmål, ikke et sprogligt. Men under alle omstændigheder burde usikkerheden være nævnt.

Op, glædes alle, glædes nu

I Kingos *Op, glædes alle, glædes nu* ville jeg gerne have følgende behandlet:

- (1) opfylder
- (1) krænk
- (1) vort kød
- (2) ro
- (3) juleglæde

Salmeordbogen kommenterer følgende:

- (1) hu – bevidsthed, sans
- (1) eders – jeres
- (1) udi – i
- (1) vort kød – menneskeskikkelse
- (3) så (linje 3) – således
- (3) bortfare – forsvinde

I denne salme er vi mere uenige om hvad der bør kommenteres. Efter min mening kender de fleste mennesker stadigvæk ordene *hu*, *eders*, *udi* og *så*, og jeg mener ikke de volder det store besvær. Derimod forekommer det mig at være en inkonsekvens at *opfylder*, der er en gammel imperativ af *opfylde*, ikke kommenteres, når fx *lovsynger* i salme 3, *kommer* og *ganger* i salme 94 beskrives som imperativer. Inkonsekvent forekommer det også at *Thi* i 1. strofes 4. vers ikke er kommenteret når det mange andre steder moderniseres til “for”, fx salme 76 og 224.

Krænk i 2. strofes vers 1 er imperativ af *krænke*, og på moderne dansk betyder verbet ‘(1) skade eller begå overgreb mod nogens ære, selvfølelse eller lignende, voldtage; (2) støde private eller almene følelser, sociale, moralske eller religiøse normer eller lignende; (3) bryde eller udvise mangel på respekt for især politiske eller juridiske aftaler og bestemmelser’. På Kingos tid har *krænke* også en anden betydning, nemlig ‘volde sorg eller ærgrelse’ (ODS 11, 605). Den slags betydningsskred er lumske, og man bør være meget opmærksom på dem. *Krænk* savner altså sin forklaring i Salmeordbogen. Det samme gælder substantivet *ro* i 2. strofes 5. vers. Ordet kan på Kingos tid betyde – og gør det hér – ‘glæde, fornøjelse, adspredelse, morskab’ (ODS 17, 1173), altså en betydning forskellig fra den moderne danske.

Juleglæde havde jeg også gerne set kommenteret, ikke mindst fordi Grundtvigs “lad julesorgen slukkes” i *Velkommen igen guds engle små* af nogle anses for dannet netop som modsætning til *juleglæde* (ODS-S 4, 1012).

Svagheder ved Salmeordbogen

Der er altså områder hvor Salmeordbogen ville have vundet ved filologisk (eksemplificeret ved Kingo-ordene, der står beskrevet i ODS) og leksikografisk (eksemplificeret ved forskellige inkonsekvenser) konsulentbistand.

Til gengæld kan salmeordbogen noget som ODS ikke kan på kommentarområdet, fx tolkningen af strofen “da livstræet fæsted i graven rod” i salme 74. Men på det teologiske område er der dog eksempler på at analysen efter min mening ikke er dybtgående nok (fx *Guds velbehag* i salme 74).

Styrker ved Salmeordbogen

Salmeordbogen er særdeles brugervenlig og lettilgængelig. Den bruger ingen forkortelser og tynges ikke af filologiske eller teologiske fagtermer.

Er Salmeordbogen en ordbog?

Er Salmeordbogen en ordbog i gængs forstand? Nej, ikke ifølge ordbogsteoretikere, men det kan måske være lige meget, blot håndbogen virker. Og det gør den på trods af sine svagheder. Jeg forstår godt at forfatterne har kaldt værket en ordbog. Ordbog er et positivt ord, har klang af et nyttigt og effektivt stykke værktøj, mens salmekommentar har en støvet dansklærerforeningsagtig tone. Men jeg tror alligevel at det ville have været muligt at udtænke en struktur for Salmeordbogen som på én gang havde ordbogens og kommentarens fordele uden at brugervenligheden og overskueligheden gik tabt.

Min Salmeordbog, som jeg altså ikke opfatter som en ordbog, men snarere som en salmekommentar, vil blive brugt flittigt, og jeg glæder mig til at den bliver så slidt at den bliver liggende slået op på den salme jeg har valgt, og ikke af sig selv vender bladene til en anden salme!

Tydninger og tolkninger. Kommentar til Ebba Hjorths anmeldelse af Salmeordbogen

Af Eva Meile og Birgit Meister

Mange tak til Ebba Hjorth (EH) for en meget positiv, saglig og inspirerende anmeldelse af vores salmeordbog. Vi vil meget gerne drøfte nogle af de spørgsmål af filologisk og metodisk art, som EH er inde på.

EH har valgt at kommentere vore forklaringer til to adventssalmer, Grundtvigs *Vær velkommen, Herrens år* (DDS nr. 74) og Kingos *Op, glædes alle, glædes nu* (DDS nr. 90).

Hvad den første salme angår, er det især udtrykket *Guds velbehag*, som EH finder mangelfuldt kommenteret. Hun henviser til, at udtrykket er et citat fra Lukas 2,14, englenes lovsang julenat. Der er imidlertid ikke tale om et citat. Hos Lukas forekommer udtrykket *Guds velbehag* slet ikke. Det gør det heller ikke i den danske oversættelse fra græsk, som var gældende på Grundtvigs tid. Grundtvigs bibel var den såkaldt "Resen-Svaningske" (navn efter biskopperne Resen og Svane), som stammede fra 1600-tallet, og som blev autoriseret efter Det Danske Bibelselskabs oprettelse (1814), for Det Nye Testaments vedkommende i 1819. Denne bibel var gængs helt ind i det tyvende århundrede. I den lyder Lukas 2,14 således: "Ære være Gud i det Højeste! og Fred paa Jorden! og i Mennesker en Velbehagelighed!".

Denne oversættelse fra det græske bygger tilsyneladende på nogle lidt yngre håndskrifter, der har formuleringen "en anthropois eudokia", dvs. 'i mennesker velbehag' (*eudokia* betyder 'god vilje, velbehag'). De tidligste og vigtigste græske håndskrifter har imidlertid formuleringen "en anthropois eudokias", hvor genitiven af *eudokia* enten kan være en artens eller kvalitetens genitiv: mennesker af god vilje (her er menneskene viljens subjekt), eller en genitiv, hvor menneskene opfattes som (dativ)objekt for et andet subjekts gode vilje/velvilje/velbehag (Bauers *Wörterbuch zum Neuen Testament* nævner begge muligheder). I den autoriserede danske udgave af Det Nye Testamente i 1948 bygger man på håndskrifterne med genitiv-formuleringen, idet man i en note foreslår den førstnævnte tolkning og oversætter stedet således: "mennesker, der har god vilje", mens man i selve hovedteksten vælger den anden tolkning og siger: "mennesker, der har hans velbehag" (vores understregning), idet velbehaget henføres til den "Gud i det Højeste", som hele doksologien gælder. Denne tolkning understreges i den senest autoriserede oversættelse (fra 1992), ved at man nu ligefrem tager sig den frihed at indføre ordet *Gud* en ekstra gang og formulerer lovprisningen således: "Ære være Gud i det højeste og på jorden! Fred til mennesker med Guds velbehag". Det er første gang, der på dette sted udtrykkeligt står *Guds velbehag* i en autoriseret dansk bibeloversættelse.

Det er imidlertid ikke kun af formelle grunde, at vi ikke har givet en henvisning til juleevangeliet. Vi mener nemlig slet ikke, at Grundtvig nødvendigvis har tænkt på stedet hos Lukas. Når Grundtvig siger "Herrens år med vor Guds velbehag nu bringer os glæde hver Herrens dag", så tror vi, at han med de ord blot drager konsekvensen af alt, hvad han har sagt i de første tre strofer af salmen. Det er den frelseshistorie, som er udfoldet dér, der har gjort ethvert år til et Herrens år; det er på grund af jul, påske og pinse, at vi har tillid til, at Guds velbehag i betydningen Guds velvilje hviler over os hver eneste dag i året.

Det er altså ikke, fordi vi ikke har villet gå til bunds i den filologiske eller teologiske analyse, at vi ikke er gået nærmere ind på disse overvejelser i vores bog, men fordi vi har ment, at det ville være at bringe en ikke-relevant problemstilling ind i forklaringen. Vi har undervejs i arbejdet bestandig haft for øje, at vi ville skrive for at vejlede og ikke for at udstille vores viden. Ydermere ville drøftelsen af det berømte Lukas-sted, som

altid har været en udfordring for eksegeterne, have sprængt de rammer, som vi havde sat for bogens omfang.

Hvad Kingos salme angår, nævner EH først nogle undladelsessynder hos os: at vi ikke – som andre steder – forklarer den gamle bydemåde *oplader*, ej heller oversætter ordet *thi*, hvad vi også plejer at gøre. Dem må vi beskæmmet tilstå.

Dernæst anfører EH, at ordet *krænke* havde en anden betydning på Kingos tid end nu, nemlig ‘at volde sorg eller ærgrelse’. Det burde vi måske nok have nævnt (kunne man slet ikke bruge *krænke* i anden betydning i 1600-tallet?), men vi har ment, at man godt kunne opfatte ordene “Bort, sorg, og krænk ej mer vort sind” ligeud ad landevejen: “Bort sorg, og gør ikke skade på mit sind” (ODS har som første oversættelsesforslag af *krænke*: at gøre skade på). Der er jo noget tautologisk over at oversætte stedet således: “Bort sorg, og vold ikke mere mit sind sorg”.

EH synes endvidere, at vi også burde have skrevet en forklaring til substantivet *ro* (“i ham skal alt vort håb og ro sin glæde aldrig savne”). Det skyldes naturligvis EH’s vide sproglige horisont, at hun efterlyser en kommentar her, som næppe nogen almindelig læser vil savne. Vi mener heller ikke, den er nødvendig. Vi kender udmærket den gamle betydning af ordet *ro*, nemlig ‘glæde, fornøjelse, adspredelse, morskab’ (ODS). Det er jo den, som genfindes i moderne svensk i adjektivet *rolig*, der betyder ‘morsom’. Men når EH skriver, at ordet har denne betydning i salmen her, er vi uenige. Dels ville det igen være dobbeltkonfekt, hvis Kingo ville sige, at i Jesus skal vores håb og glæde aldrig savne glæde, dels bruger Kingo mange steder ordet *ro* i moderne betydning, især i sine aftensuk og -sange. For eksempel når han i salmen *Aftenstjernen hisset tindrer* beder: “giv mig søvn og sagte ro” (DDS nr. 765), vel også i salmen *Det mulmer mod den mørke nat* (DDS nr. 763): “Så sover jeg med Herrens fred og ro”, selv om man her ikke kan udelukke den alternative betydning ‘glæde’. Dog er det vel næppe ligefrem ‘fornøjelse, adspredelse eller morskab’, han forventer sig af natten – i denne sammenhæng! Snarere at Gud vil vende hans “samvittigheds uro” (jf. salmen *Morgenrøden sig udstrækker*, DDS nr. 744) til sjæle-ro.

EH ville også gerne have haft en kommentar til ordet *juleglæde*. Vi mente imidlertid, at det var et så almindeligt kendt begreb, at det ville være lidt fortænkt at forklare det. At nogle har den hypotese, at ordet *julesorgen* skulle være dannet i modsætning til *juleglæde*, ændrer ikke derved.

Til sidst nogle få ord vedrørende spørgsmålet om det legitime i at kalde Salmeordbogen for en ordbog. Vi er helt enige i, at det er lidt af en tilsnigelse! Vores bog er strengt taget en slags hybrid: en udvidet ordbog/en forenklet kommentar. Men bogen blev i vores bevidsthed undfanget som en ordbog, og vi overvejede i begyndelsen også en alfabetisk opstilling af ordene. Men vi opdagede hurtigt, at det ville være utilstrækkeligt kun at forklare enkelte gloser, og endvidere har mange af ordene jo forskellige betydninger alt efter sammenhængen. Det syntes vi, at vi bedst kunne gøre rede for i den form, hvormed vi har bragt kommentarerne, altså salme for salme. Men vi er meget glade for, at EH har billiget vores “nyskabelse”!

Vi er også glade for, at redaktionen af LEDA-Nyt har givet os lejlighed til at uddybe vore tanker og give vores besyv med. Det er jo overvejelser, som man aldrig bliver færdig med. Det er lige før, vi ville ønske, at Ebba Hjorth også var gået ind på en af de andre adventssalmer, som blev sunget den søndag, hun omtaler, nemlig Brorsons *Op! thi dagen nu frembryder* (DDS nr. 76), for den er der rigtig meget sprogligt og teologisk kød på!

Med de venligste hilsener fra Eva Meile og Birgit Meister

LexicoNordica og symposierne på Schæffergården

Af Henrik Lorentzen

Hvert år, en af de første weekender i januar, mødes en mindre gruppe nordiske ordbogsfolk på Schæffergården i Jægersborg nord for København. Det har man gjort siden begyndelsen af 1990'erne hvor traditionen med leksikografiske symposier blev påbegyndt. I denne lille artikel vil jeg kort fortælle lidt om hvad der foregår på symposierne, og hvad formålet med dem er.

For at tage det sidste først: Ud over at være en vigtig del af den faglige og videnskabelige debat i Norden har symposierne den væsentlige funktion at være udgangspunkt for temadelen i LexicoNordica, der som bekendt udgives af Nordisk Forening for Leksikografi (NFL) og udkommer én gang om året. I løbet af årene er man kommet vidt omkring i så forskellige emner som "Nordiske ordbøger i samfundsmæssigt perspektiv", "Korpusbaseret leksikografi i Norden", "Fagleksikografi" og "Nordiske encyklopædier og leksika". I år var temaet "Ordbogsbrug i Norden", og man kan vel dårligt komme i tanke om et mere relevant emne, for vi laver vel ordbøgerne for at de skal blive brugt?

I modsætning til de nordiske konferencer i leksikografi (senest Akureyri i maj 2007) er der ikke helt fri tilmelding til Schæffergård-symposierne. Rammerne sætter en begrænsning på deltagerantallet, og derfor er der normalt et forholdsvis lille antal foredragsholdere. Til gengæld er der god tid til både foredrag og diskussion, som regel en time i alt, hvor man på andre konferencer typisk skal nå det hele på en halv time, hvilket især går ud over spørgsmål og diskussion. I år var der 24 deltagere, og der blev holdt 8 foredrag. De nordiske lande var bredt repræsenteret, med indlæg fra Island, Norge, Sverige, Finland og Danmark.

Sven Tarp, Århus, indledte med et vægtigt og lidt provokerende bidrag om brugeres behov generelt idet han problematiserede hidtidige brugerundersøgelser og stillede spørgsmålet om det overhovedet er muligt at afdække ordbogsbrugeres reelle behov ved hjælp af brugerundersøgelser. De næste tre foredrag forholdt sig til de muligheder man med elektroniske ordbøger har fået for at registrere brugernes adfærd i logfiler. Ann-Kristin Hult fra Göteborg havde set på logfilerne fra Lexin online og desuden lavet en webenquete blandt brugerne. Lars Nygaard, Oslo, tog i sit foredrag udgangspunkt i søgeloggen fra Bokmålsordboka og Nynorskordboka og kunne bl.a. uddrage konklusioner som at ortografi og lakuner er skyld i de fleste mislykkede opslag, men også at indtastning af propriæ og af andre sprog end det dækkede resulterer i ganske mange forgæves opslag. Richard Almind, Århus, havde analyseret logfiler fra Ordbogen over Faste Vendinger og gjorde bl.a. opmærksom på at der findes automatiske brugere som fx Google. Desuden fremgik det af hans undersøgelser at brugervejledninger – i modsætning til hvad leksikografer ofte tror – faktisk læses.

Resten af lørdag eftermiddag handlede om traditionelle brugerundersøgelser. Alexandra Granström fra Uppsala talte om ordbogsbrug hos bibliotekarere, mens Knut Karlsen og Dagfinn Rødningen, Oslo, havde set nærmere på ordbogsbrug i skolen. Nedslående nok var deres konklusion at ordbøger (foreløbig) er en dårligt udnyttet resurse i skolesammenhæng.

Søndag formiddag var Finland og Island på podiet: Nina Pilke fra Vasa sammenlignede ordbogsbrug hos kommende sprogeksperter (studerende) og professionelle oversættere, og Ásta Svavarsdóttir og Jón Hilmar Jónsson fra Reykjavík talte dels generelt om ordbogsbrugere og knyttede dermed an til Sven Tarps indledende foredrag, dels mere specifikt om en undersøgelse blandt islandske universitetsstuderende og modersmålslærere.

I den afsluttende diskussion under ledelse af Henning Bergenholtz blev der lagt vægt på fem forskellige emner:

1. Videnskabelighed: Hvor videnskabelige har de hidtidige brugerundersøgelser været, og hvor stor en del af de reelle eller potentielle brugere får man fat i? Og hvad er formålet med undersøgelserne? Velsagtens at forbedre de leksikografiske produkter, men hvilke konsekvenser kan man drage?
2. Søgmaskinerne: Hvilken rolle spiller de i statistikkerne, og hvor meget ved vi om måden de indekserer på?
3. Logfiler: Fremtidige analyser bør blive mere sofistikerede og bl.a. tage hensyn til forskellen på ren lemmasøgning og søgning på bestemte angivelses-typer. Desuden bør man også sondre mellem analyser af tilfældigt udvalgte linjer i logfilerne (stikprøver) og af bestemte brugeres adfærd, fx i løbet af en dag eller en time (søgemønstre).
4. Genuin versus ikke-genuin ordbogsbrug: Bør man droppe denne skelnen? Er brugeren ikke ligeglad med ordbogens genuine formål hvis den kan opfylde et konkret behov som ganske vist ikke var forudsat af forfatteren? Som eksempel nævntes Lexin online's svensk-engelske leksikon der sikkert har flere brugere end *Norstedts stora svensk-engelska ordbok* selvom Lexin ikke er tænkt til produktion af engelske tekster.
5. Nordisk samarbejde: Brugerundersøgelser kunne – ligesom andre ordbogs-relaterede projekter – være et godt fællesnordisk samarbejdsprojekt.

Som det fremgår, kom man vidt omkring i løbet af de tre dage, og der er grundlag for meget arbejde fremover. Spørgsmålet er dog i høj grad om leksikograferne har tid til og mulighed for at bedrive reelle, videnskabeligt holdbare brugerundersøgelser.

Foredragene fra Schæffergården kommer som nævnt til at udgøre temadelen i årets nummer af LexicoNordica der også indeholder ikke-tematiske bidrag og anmeldelser. Temaet for næste års symposium er "Ordforbindelser i ensprogede nordiske ordbøger", og redaktionskomitéen for LexicoNordica tager gerne imod forslag om deltagere, som for de danskes vedkommende kan sendes til undertegnede. Ligeledes modtager vi også gerne forslag til kommende temaer – listen over de hidtidige temaer kan ses på NFL's hjemmeside (<http://www.nordisk-sprakrad.no/nfl.htm>). Samme sted vil der også blive orienteret om kommende symposier, og der vil være mulighed for at et begrænset antal af andre interesserede end de inviterede foredragsholdere kan tilmelde sig.

Nye ordbøger 2007

Samlet af Jørgen Nørby Jensen og Liisa Theilgaard

Igen i år bringer vi en oversigt over ordbøger, der udkom i Danmark i 2007. I oversigten er medtaget helt nye ordbøger samt nye udgaver af eksisterende ordbøger, men ikke uændrede genoptryk (oplag). Hvis en ny udgave er uændret, fx pga. nyt forlag eller andet format, er det markeret med (*uændret*).

Aktionærens ordbog af Dansk Aktionærforening, 4. udgave, Dansk Aktionærforening, 2007.

Bilteknisk Ordbog Engelsk-Dansk af Ebbe Skjerk, 2. udgave, Veterania Forlaget Classic, 2007.

Chin ordbog: dansk-chin/chin-dansk, udarbejdet på grundlag af David Van Bik: English-Chin (Hakha) dictionary, udgave ej nævnt, Hobugt, 2007.

Dansk-Engelsk Ordbog af Jens Axelsen, 11. udgave, i serien Gyldendals Røde Ordbøger, Gyldendal, 2007.

Dansk-engelsk ordbog over præpositioner af Helge Schwarz, 1. udgave, Handelshøjskolens Forlag, 2007.

Dansk-Filippinsk Ordbog – dansk-filippinsk/filippinsk-dansk af D. Limeta, 2. udgave, 2. oplag, 2007.

Dansk-Latin Ordbog af Allan A. Lund, 1. udgave, i serien Gyldendals Røde Ordbøger, Gyldendal, 2007.

De første tusind ord – en billedordbog af Else Hernov, 1. udgave, Hernovs Forlag, 2007.

Engelsk-Dansk/Dansk-Engelsk Ordbog – Medium (cd-rom) af Erik Hvid, Jane Rosenkilde Jacobsen & Dorthe Stage, 2. udgave (*uændret*), i serien Gyldendals Mediumordbøger, Gyldendal, 2007.

En ordbog for de små om farver af Matt Durber, 1. udgave, Carlsen, 2007.

Italiensk-Dansk/Dansk-Italiensk Ordbog af Erling Strudsholm & Paola Polito, 1. udgave, i serien Gyldendals Miniordbøger, Gyldendal, 2007.

Italiensk-Dansk/Dansk-Italiensk Ordbog – Medium (inkl. cd-rom) af Pernille Brøndum Rasmussen, 3. udgave, i serien De Stribede Ordbøger, Gyldendal, 2007.

Kunstordbog af R. Broby-Johansen, tillæg ved Jan Garff og Peter Michael Hornung, 5. udgave (*uændret*), Aschehoug, 2007.

Madsens ÆØÅ – ordbog over ting, som der sjovt nok endnu ikke findes ord for – nu også med ord, som der sjovt nok endnu ikke findes ting for! af Anders Lund Madsen, 6. udgave, Aschehoug, 2007.

Malles store ordbog af Lucy Cousins, 1. udgave, Gyldendal, 2007.

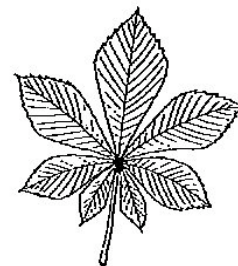
Norsk-Dansk/Dansk-Norsk Ordbog af Hermod T.H. Nilsen, 1. udgave, i serien Gyldendals Miniordbøger, Gyldendal, 2007.

Plantenavne – dyrkede og vilde planter af Hans Arne Jensen, Folmer Arnklit & Jørgen Jensen, 1. udgave, Biofolia, 2007.

Politikens Engelsk-Dansk/Dansk-Engelsk Miniordbog af Niels Eskestad & Karin Jensen, 3. udgave, i serien Politikens Miniordbøger, Politikens Forlag, 2007.

Politikens Fransk-Dansk/Dansk-Fransk Miniordbog af Judy Skov Schultz, Patricia Jouglas & Birgit Nedergaard-Larsen, 3. udgave, i serien Politikens Miniordbøger, Politikens Forlag, 2007.

- Politikens Italiensk-Dansk/Dansk-Italiensk Miniordbog** af Bente Lihn Jensen, Lena Walsh & May Lillelund, 3. udgave, i serien Politikens Miniordbøger, Politikens Forlag, 2007.
- Politikens Spansk-Dansk/Dansk-Spansk Miniordbog** af Natalia Soto Tejero & Susie Heede-Andersen, 3. udgave, i serien Politikens Miniordbøger, Politikens Forlag, 2007.
- Politikens Tysk-Dansk/Dansk-Tysk Miniordbog** af Mette Skovgaard Andersen, Søren H. Madsen & Svend Aage Outzen, 3. udgave, i serien Politikens Miniordbøger, Politikens Forlag, 2007.
- Politikens Visuelle Ordbog – dansk, engelsk, tysk, fransk, spansk** af Jean-Claude Corbeil & Ariane Archambault, 2. udgave, Politikens Forlag, 2007.
- Postmand Pers store ordbog**, 1. udgave, Egmont Kids, 2007.
- Psykologiske ord & begreber** af Christian Hasle Harlung & Lil Hasle Harlung, 3. udgave, Lee, 2007.
- Salmeordbogen – salmernes ord og udtryk forklaret i et nutidigt sprog** af Eva Meile & Birgit Meister, 1. udgave, Borgen, 2007.
- Skoleordbog – engelsk** af Kirsten Nauja Andersen, 1. udgave, Alinea, 2007.
- Svensk-Dansk/Dansk-Svensk Ordbog – Medium** af Anna Garde, 2. udgave (uændret), i serien De Stribede Ordbøger, Gyldendal, 2007.
- Tysk-Dansk/Dansk-Tysk Ordbog – Medium** (cd-rom) af Ken Farø & Inge Voller, 2. udgave (uændret), i serien Gyldendals Mediumordbøger, Gyldendal, 2007.
- Tysk-Dansk/Dansk-Tysk Ordbog – Large** (inkl. cd-rom) af Constanze Dahl-Blumenberg & Michael Dahl-Blumenberg, 3. udgave (uændret), i serien De Stribede Ordbøger, Gyldendal, 2007.
- Udtaleordbog** af Peter Molbæk Hansen, 2. udgave (uændret), i serien Gyldendals Røde Ordbøger, Gyldendal, 2007.

12. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog

Kære kollega

Med inspiration i de svenske “Sammankomster för svenskans beskrivning” arrangerede vi i 1986 det første møde om udforskningen af dansk sprog. Vi har nu fornøjelsen at kunne indbyde til

12. møde om udforskningen af dansk sprog
torsdag den 9. oktober – fredag den 10. oktober 2008
på Aarhus Universitets Konferencecenter
med Nordisk Institut, Aarhus Universitet, som vært

Da formålet først og fremmest er gensidig inspiration og orientering, modtager vi gerne foredrag inden for alle discipliner af dansk sprogforskning. Også beskrivelser af igangværende projekter er meget velkomne, ligesom det vil være muligt at afholde workshops og opstille posters. Der afsættes 20 minutter pr. deltager, fx til et foredrag, plus 10 minutter til diskussion.

I forlængelse af konferencen udsendes en konferencerapport med fagfællebedømte bidrag.

Der vil blive serveret frokost torsdag og fredag samt festmiddag torsdag aften. Gebyret for konferencen er 850,- DKK.

Inger Schoonderbeek Hansen

Peter Widell

Vedrørende tilmelding til MUDS:

På MUDS-hjemmesiden, <http://www.muds.dk>, kan man tilmelde sig til MUDS, finde information om betaling og om selve mødet (tid, sted osv.) samt nedhente artikler fra tidligere MUDS-rapporter.

Hjemmesiden er allerede åben for tilmelding!

XIII Euralex International Congress afholdes i Barcelona 15.-19. juli 2008

Mottoet for denne årets kongres er “25 years studying dictionaries”. EURALEX er nemlig grundlagt for 25 år siden, og denne begivenhed markeres med kongressens afslutningsforedrag, i programmet annonceret som: “R. R. K. Hartmann, founding member n° 1: *Twenty-five years of dictionary research: Taking stock of conferences and other lexicographic events since LEXeter’83*”.

Umiddelbart inden kongressen (10.-15. juli) afholdes årets LEXICOM workshop som plejer at være et tilløbsstykke blandt leksikografer (læs mere: www.iula.upf.edu/agenda/lexicom).

Barcelona er en pulserende universitetsby, og Pompeu Fabra Universitetet, der står for kongressen, har lagt sig i selerne for at byde deltagerne velkommen til et velorganiseret og udbytterigt arrangement.

Arrangørerne modtog over 320 foredragsresumeer (abstracts), og den dobbeltblinde udvælgelsesprocedure var temmelig hård, både for bedømmerne og forfatterne. Der er kun begrænset tid til rådighed ved hver kongres, og i år var der usædvanlig mange der gerne ville holde foredrag, derfor var programkomiteen desværre nødt til at afvise oplæg også på grund af pladsmangel. En del af de afviste foredrag er forsøgt kanaliseret videre til andre kongresser da de var for specifikke for EURALEX, eksempelvis inden for det terminologiske område. Der er optaget:

- 33 “full papers” (30 minutters foredrag og 10 minutters spørgetid)
- 74 “short papers” (20 minutters foredrag og 10 minutters spørgetid)
- 13 “student papers”
- 39 posters
- 15 softwaredemonstrationer

Alle forfattere har fået skriftlig besked om bedømmelsen, og der er naturligvis udsendt forfattervejledning til dem der har fået optaget deres foredrag.

Elektronisk tilmelding på EURALEX’ hjemmeside (www.iula.upf.edu/agenda/euralex_08) gør det nemt og hurtigt at tilmelde sig dette omfattende arrangement. Programmet er mangfoldigt, med foredrag, poster-sektioner og studentersektioner. Når detaljerne er fastlagt, kommer der et oversigtsprogram på hjemmesiden.

Kongressens hjemmeside indeholder for tiden al overordnet information vedrørende programmet, deltagergebyrer både til LEXICOM og til selve kongressen, samt relevant information om rejse og ophold.

Husk at der er reduceret gebyr hvis man tilmelder sig og betaler inden d. 5. maj!

¡Nos vemos en Barcelona! (Vi ses i Barcelona!)

Mange hilsner

Anna Braasch,
formand for EURALEX